

Jaarverslag 2010

Teylers Museum

Jaarverslag 2010

Teylers Museum is genoemd naar Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een vermogende Haarlemse zijdefabrikant en bankier. Levend in de tijd van de Verlichting had hij grote belangstelling voor kunst en wetenschap. In zijn testament bepaalde hij dat zijn vermogen moest worden ondergebracht in een stichting die onder meer de bevordering van kunst en wetenschap tot doel had. De uitvoerders van Teylers testament besloten een openbaar museum te bouwen waarin voorwerpen van kunst en wetenschap verenigd zouden worden. Teylers Museum is hiermee het enige museum dat in die tijd voor en door burgers werd gebouwd. Een museum vanuit een ideaal geboren en gefinancierd uit particulier kapitaal, zonder enige betrokkenheid van welke overheid dan ook, was een revolutionair concept.

In het museum werden boeken aangekocht voor studie, natuurkundige instrumenten voor het geven van demonstraties en tekeningen voor het houden van kunstbeschouwingen. Fossielen en mineralen speelden een rol bij de openbare lessen. Teylers Museum groeide zo uit tot een centrum van eigentijdse kunst en wetenschap. Hier konden burgers de laatste kennis opdoen over de natuurkunde, de tekenkunst, de ontwikkeling van het leven op aarde en nog veel meer. Het museum leverde zo een belangrijke bijdrage aan de democratisering van kennis.

De Ovale Zaal die achter Teylers woning in de Damstraat werd gebouwd, opende in 1784 zijn deuren voor bezoekers en is sindsdien vrijwel onveranderd gebleven. Teylers Museum is hiermee het eerste museum van Nederland, dat vanaf het eind van de 18de eeuw onafgebroken voor het publiek is opengesteld en waar de collecties in hun authentieke samenhang te zien zijn. Nergens anders in de wereld is een 18de-eeuws museuminterieur zo gaaf bewaard gebleven.

Teylers Museum
Spaarne 16, 2011 CH Haarlem
T 023 516 09 60
F 023 534 20 04
E info@teylersmuseum.nl
www.teylersmuseum.nl

Openingstijden museum:
dinsdag tot en met zaterdag: 10 – 17 uur
zon- en feestdagen: 12 – 17 uur
Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag gesloten.

De Natuurwetenschappelijke Bibliotheek, de studiezaal van de Kunstverzamelingen en het Numismatisch Kabinet zijn op afspraak te bezoeken.

Inhoudsopgave

5	Missie	58	Financieel verslag
6	Subsidiënten en begunstigers van Teylers Museum in 2010	58	Verslag van de Raad van Toezicht
		59	Toelichting op de jaarrekening 2010
		60	Winkel
		61	Financieel overzicht
9	Voorwoord		
11	Foreword	62	Stichtingen
		62	Teylers Stichting
		62	Gelieerde Stichtingen
24	Teylers Museum op weg naar Werelderfgoed	65	Overige Stichtingen
28	Teylers Museum on its way to World Heritage	66	Bijlagen
		66	1 Tentoonstellingen
		67	2 Lezingen door externe personen, in samenwerking met Teylers Museum
		68	3 Aanwinsten
33	Presentaties en publiek	71	4 Bruiklenen
33	Tentoonstellingen	73	5 Externe activiteiten en publicaties van medewerkers
37	Publieksbegeleiding	75	6 Bestuur en personeel
43	Bezoekers	78	7 Organogram van Teylers Museum
46	Gebouw en collecties		
46	Restauratie		
48	Collectie		
52	Bijzondere aanwinsten		
55	Elders gepresenteerd		
56	Personeel		
56	Formatie		
57	Ondernemingsraad		

Missie

Teylers Museum, het eerste en oudste museum in Nederland, wil de nieuwsgierigheid van mensen prikkelen om zijn schatkamers van kunst en wetenschap te bezoeken.

De presentatie van voorwerpen van kunst en wetenschap en het gebruik van het monumentale pand zijn gericht op kennisoverdracht en geven inzicht in de telkens veranderende betekenis van die voorwerpen voor de samenleving.

Conform de idealen van de oprichter, Pieter Teyler, wil het museum dienstbaar zijn aan de samenleving door mensen aan te moedigen zélf de wereld te ontdekken en plezier te beleven aan kunst en wetenschap.

Subsidiënten en begunstigers van Teylers Museum in 2010

Subsidiënten

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen
Europese Commissie

Begunstigers

Teylers Stichting
Stichting Vrienden van Teylers Museum

Ten behoeve van de collecties:

BankGiro Loterij
J.G. Berkhout
Stichting Bonhomme Tielens
J. van Borssum Buisman
I.A. ter Braak – van Regteren Altena
M. de Clercq
M. Drost
A.S. de Haas
H. Heringa
G. Heuf
Kattendijke/Druckerstichting
H. Chr. Kuijper
B. Ling
G.E. Loudon
Numismatische Kring Rotterdam
J.E.L. Pelsdonk
E. Pelt-Jellema
W.O. Russell
C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije
Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven
Stichting Loglijn
Stichting van Regteren Altena-Loman Fonds

J. van der Veen
Antiquariaat De Vries & De Vries
Galerie Rob de Vries
N.F. Weijer
En enkele anonieme schenkers

Ten behoeve van tentoonstellingen:

Gemeente Haarlem
J.C. Ruigrokstichting
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
Prins Bernhard Cultuurfonds
Stichting Gifted Art
Turing Foundation

Ten behoeve van de restauratie van de Schilderijenzaal:

ABN AMRO
AEGON N.V.
Clifford Chance
Fresfields Bruckhaus Deringer
ING
Rabobank
UPC Business

Overige bijdragen ten behoeve van de restauratie:

The Broere Charitable Foundation
Merck Sharp & Dohme B.V.
Pot Family Foundation

Nalatenschap:

J. Bientjes
H.J.M. de Haan
A. Näser-Sanders

Overigen

Agentschap NL

Voorwoord

In vrijwel alle opzichten was 2010 een succesvol jaar voor Teylers Museum. Uiteenlopende tentoonstellingen van hoge kwaliteit, 100.000 bezoekers, talloze activiteiten, mooie aanwinsten en een voorspoedige start van de restauratie van de Ovale Zaal droegen bij aan de positieve resultaten.

Een belangrijke gebeurtenis voor de organisatie was de eerste visitatie van het museum ooit door een externe commissie, benoemd door het Ministerie van OCW. Het doel van deze visitatie was om het museum te helpen bij het doorlichten van de interne processen: doet het museum wat het zegt en zegt het wat het doet? Dit vormde een goede aanleiding voor het schrijven van een nieuw collectieplan, gebaseerd op de missie uit 2008. Het hele reilen en zeilen van het museum werd doorgelicht. De resultaten werden vastgelegd in een uitvoerige zelfevaluatie. De visitatiecommissie was buitengewoon te spreken over de organisatie en dat is een groot compliment aan alle medewerkers.

In november adviseerde de Commissie Herziening Voorlopige Lijst Werelderfgoed aan de Staatssecretaris van Cultuur om Teylers Museum voor de Werelderfgoedlijst voor te dragen. Met dit voorstel werd de positionering van het museum als een instelling van uitzonderlijke en universele waarde extra onderstreept. De komende jaren zal hard gewerkt worden aan de noodzakelijke onderzoeken en rapporten die nodig zijn voor de nominatie.

Een uitzonderlijk project was de noodzakelijke restauratie van de Ovale Zaal. Voor het publiek ging deze van start op 1 september, maar de voorbereidingen begonnen al enkele jaren eerder, met

onder meer een reeks onderzoeken. Ten behoeve van de restauratie was het nodig om alle objecten uit de zaal te verwijderen, waaronder 650 meter boeken en alle gesteenten en instrumenten. Om de sluiting van de zaal voor het publiek zo kort mogelijk te houden, was het werk verdeeld onder een aantal specialisten, die voortreffelijk met elkaar samenwerkten. Begin maart 2011 kon de zaal al weer open voor het publiek. De ruimte is nu weer te zien zoals architect Leendert Viervant hem meer dan twee eeuwen terug bedoeld heeft: een “Konst en Boekzaal” in het “alderbest wit eijken”.

In het coalitieakkoord leek de politiek aanvankelijk het cultureel erfgoed zoveel mogelijk te willen ontzien, maar gaandeweg werd duidelijk dat ook deze sector niet aan ingrijpende bezuinigingen gaat ontkomen. Vergeleken met de podiumkunsten lijken de aangekondigde bezuinigingen mee te vallen, maar zij zijn ernstig genoeg om in het komende jaar een aantal belangrijke keuzes te moeten voorbereiden. Ook al zal het museum zoveel mogelijk extra inkomsten proberen te verwerven, de verwachting is toch dat de begroting zonder bezuinigingen op bijvoorbeeld publieksvoorzieningen en restauraties van het gebouw niet sluitend te krijgen is.

Graag wil ik alle mensen die zich zo bij het museum betrokken voelen heel hartelijk danken voor hun inspanningen. In 2010 kon Teylers Museum dankzij dit draagvlak veel mooie dingen doen voor een breed geschakeerd publiek, u leest er alles over in dit jaarverslag. Wij zullen ons uiterste best doen om deze lijn in de toekomst voort te zetten.

Marjan Scharloo
Directeur Teylers Museum

Foreword

In various ways, 2010 was a successful year for Teylers Museum: it brought countless activities, several high-quality exhibitions, 100,000 visitors, and a propitious start to the restoration of the Oval Room.

Another important event was our first ever external review. Conducted by a committee appointed by the Ministry of Education, Culture and Science, it was intended to help us analyse processes within the museum – to establish whether we do what we say and say what we do. It also provided us with an excellent cue for basing a new plan for the collections on the mission we had established in 2008. Life at the museum was examined in detail and the results were recorded in an extensive self-evaluation report. The high praise we received from the review committee was a great compliment to all our staff.

In November, another committee – the specially appointed Commissie Herziening Voorlopige Lijst Werelderfgoed – advised the State Secretary for Culture to nominate Teylers Museum for the World Heritage List, a proposal that stressed yet again the museum's status as an institution of exceptional and universal significance. In the years ahead, considerable work will go into the studies and reports that support our nomination.

One exceptional project was the much-needed restoration of the Oval Room. From the point of view of museum visitors, this started on 1 September, though in fact the preparations had started many years earlier, involving a series of studies and various other activities. The actual

restoration work involved the removal of all the exhibits from the room – not just the minerals and instruments, but also some 650 metres of books. To ensure that the room was closed for the shortest possible time, the restoration was divided between a number of specialists. Their outstanding collaboration made it possible to reopen the room in March 2011; it can now be seen as architect Leendert Viervant had intended over two centuries ago – “an Art and Book Room” in the “finest white oak”.

Initially it seemed as if cultural heritage would not be greatly affected by the cuts agreed under the Netherlands' 2010 coalition agreement. Gradually, however, it has become clear that this sector, too, will be unable to avoid far-reaching measures. Though these will be much less severe than those affecting the performing arts, some important decisions will have to be made in the coming year. Even though the museum will seek as much extra funding as possible, we do not expect to balance our budget without cuts of some sort, possibly to public facilities and further restoration of the building.

I would like to thank everyone sincerely for their involvement in our activities. In 2010, your support enabled Teylers Museum to achieve many fine things for a wide and varied public; you can read all about them in this annual report. We will do our utmost to continue on the same course.

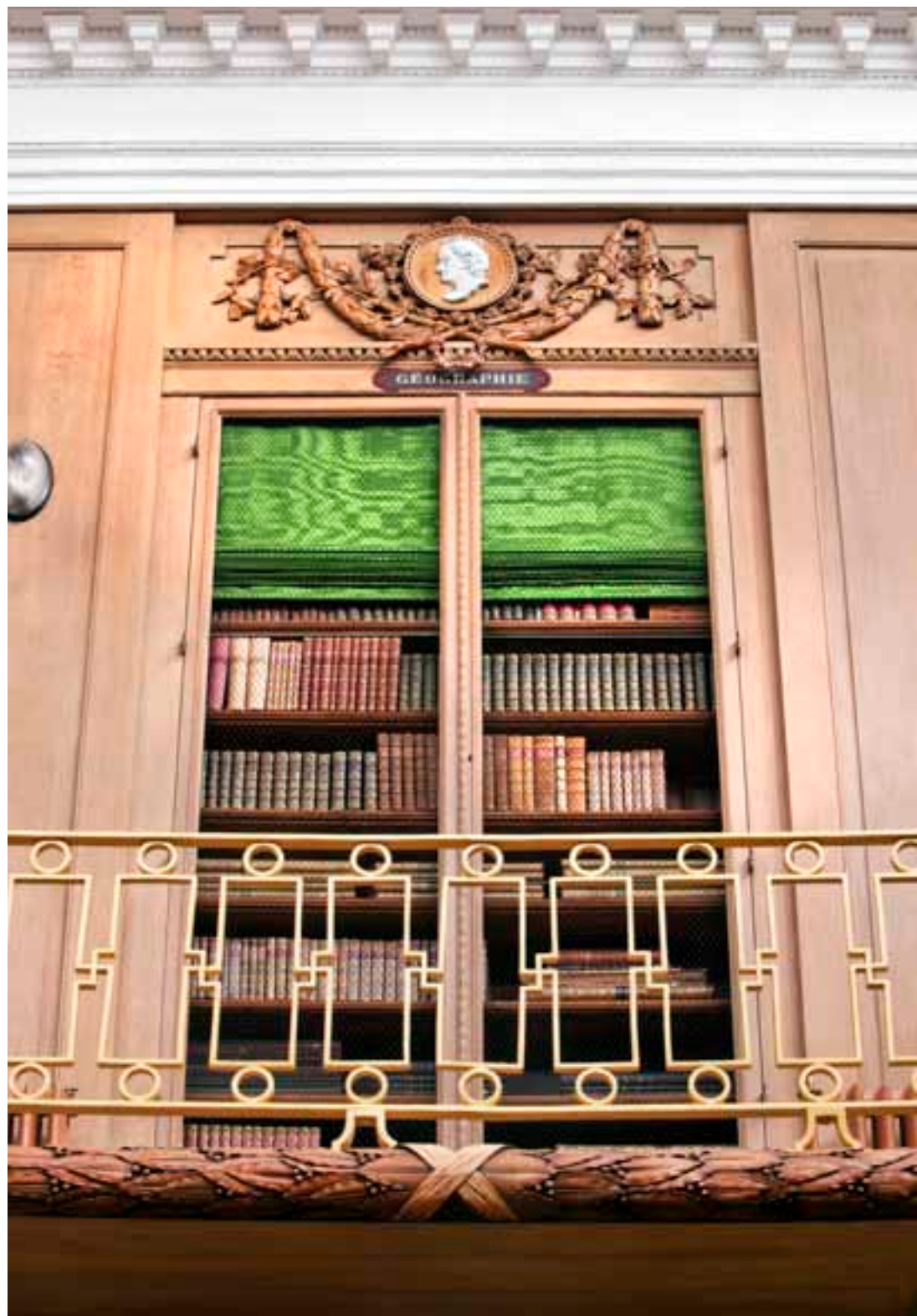
Marjan Scharloo
Director Teylers Museum

Teylers Museum op weg naar Werelderfgoed

Sommige instellingen bestaan al zo lang dat weinigen zich realiseren hoe bijzonder dat eigenlijk is. Ze zijn er gewoon. Teylers Museum heeft zich de afgelopen eeuwen tot zo'n tijdloze instelling ontwikkeld. Voor degenen die er nauw bij betrokken zijn, is het een magische plek waar je een stap terug in de tijd kunt maken. Tegelijkertijd is er sprake van een zekere gewinning. Wanneer je elke dag in een bijzondere omgeving verkeert, merk je het uitzonderlijke karakter daarvan niet altijd meer op.

In de zomer van 2009 bracht conservator Michiel Plomp in het directieoverleg Drottningholm ter sprake, een Zweeds paleis dat op de Werelderfgoedlijst staat. Hij vroeg zich af of Teylers Museum niet minstens zo bijzonder was. Iets eerder al was bekend geworden dat de Bollenstreek zich bij de Nederlandse regering kandidaat had gesteld als Werelderfgoed. Opeens leek de term Werelderfgoed overal te vinden!

Kort daarvoor had het museum zich juist gebogen over een nieuwe missie die de idealen uit de tijd van het ontstaan, de periode van de Verlichting, als uitgangspunt had genomen. De Ovale Zaal, het hart van het museum, zou in twee fasen gerestaureerd gaan worden en aan het eind van 2009 werd het 225-jarig bestaan gevierd. Er was, kortom, ineens veel aandacht voor de bijzondere eigen geschiedenis. In deze context was het logisch te onderzoeken wat de status van Werelderfgoed precies inhield en of Teylers Museum eventueel in aanmerking zou kunnen komen voor deze eretitel.

De Werelderfgoedlijst wordt samengesteld door de Commissie voor het Werelderfgoed van UNESCO op basis van de voordrachten van de landen die bij UNESCO zijn aangesloten. De lijst is begonnen in 1972 en er staan nu 911 objecten op, verspreid over 151 landen. Er is natuurlijk erfgoed, zoals het Great Barrier Reef voor de Australische kust en cultureel erfgoed, zoals de Taj Mahal in India. Verder zijn er objecten waarin zich zowel cultuur- als natuur erfgoed bevindt, zoals het schiereiland Athos.

Een eerste eis van UNESCO is dat de voorgestelde gebouwen of gebieden van uitzonderlijke en universele waarde zijn. Daarmee wordt bedoeld: *een uitzonderlijk antwoord op zaken van universele aard waarmee alle menselijke culturen te maken krijgen*. Verder zijn er voor cultureel erfgoed zes criteria geformuleerd. Elk erfgoed moet aan minimaal één criterium voldoen. Het moet een meesterwerk van menselijk vernuft zijn en/of een belangrijke overgang illustreren in de ontwikkeling van techniek, architectuur, stedenbouw of landschapsontwerp. Het kan ook een uniek of zeldzaam overblijfsel van een bestaande of verdwenen cultuur betreffen en/of een voorbeeld zijn van een bouwwerk of landschap dat voor één of meer belangrijke fasen in de geschiedenis staat. Het kan een voorbeeld zijn van een traditionele nederzetting of van traditioneel gebruik van land of zee, vooral wanneer vervolgens onomkeerbare veranderingen optraden. Tenslotte kan potentieel werelderfgoed een associatie hebben met gebeurtenissen, tradities of religies of bewegingen van universele betekenis en dit bij voorkeur in samenhang met één of meer andere criteria.

UNESCO stelt hoge eisen aan de authenticiteit en integriteit van het erfgoed. Dit betekent dat het erfgoed 'oorspronkelijk' moet zijn en volledig bewaard moet zijn gebleven.

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft in 1992 de Conventie voor het Werelderfgoed geratificeerd en sinds die tijd heeft UNESCO de volgende plaatsen als Werelderfgoed aangewezen: Schokland (1995), de Stelling van Amsterdam (1996), de molens bij Kinderdijk/Elshout (1997), de binnenstad van Willemstad op Curaçao (1997), het ir. D.F. Woudagemaal (1998), De Beemster polder (1999), het Rietveld Schröderhuis (2000), de Waddenzee (2009) en de Amsterdamse Grachtengordel (2010).

Wat zou Teylers Museum toevoegen aan het Werelderfgoed? Het opende in 1784 zijn deuren voor het publiek. Niet een vorst, een kerkgenootschap of een universiteit, maar burgers namen hiertoe het initiatief. Zij wilden een kenniscentrum op het gebied van eigentijdse kunst en wetenschap stichten en kochten daarom vooral voorwerpen aan die antwoord moesten geven op artistieke of wetenschappelijke vragen van de eigen tijd. De speciaal hiervoor gebouwde Ovale Zaal bevatte alle beschikbare kennis, netjes gerangschikt in kasten en klaar voor gebruik. De jonge ambitieuze architect, Leendert Viervant, bouwde deze ruimte in de nieuwste neoclassicistische stijl. Vanuit de ramen bovenin de zaal werden de bezoekers als het ware verlicht wanneer zij de zaal binnenkwamen. Het openen van een dergelijk museum was toen een belangrijke gebeurtenis op intellectueel, politiek en sociaal terrein. In de loop der tijd breidde het museum uit en telkens werden zalen gebouwd en ingericht volgens de heersende museale idealen. Eenmaal ingericht, werden de zalen nauwelijks meer veranderd; daarmee biedt het museum een overzicht van de antwoorden die het gaf op de steeds veranderende behoeften van het publiek.

De missie uit de tijd van de Verlichting wordt ook nu nog steeds uitgevoerd: mensen aanmoedigen zelf de wereld te ontdekken en plezier te beleven aan kunst. Bijzonder is dat het eigendom nog steeds in handen is van Teylers Stichting. De voorwerpen bleven altijd in het museum bewaard, samen met het omvangrijke archief, waarin de rekening van elke spijker is terug te vinden. Gelukkig is er nooit brand geweest en dat maakt de Ovale Zaal tot één van de weinige plaatsen ter wereld waar de 18de eeuw in zijn authentieke vorm nog vrijwel tastbaar aanwezig is.

Met behulp van Debora Meijers van de Universiteit van Amsterdam werd geïnventariseerd hoe bijzonder Teylers Museum in internationaal perspectief is. In elk land dat daarvoor in aanmerking kwam, werd de geschiedenis van de oudste nog bestaande musea onderzocht. De uitkomst was ronduit verrassend. Telkens weer bleek dat van deze musea, sommige nog ouder dan Teyler, weinig oorspronkelijks meer over was behalve de naam en enkele collectieonderdelen. De fenomenale veranderingen van de afgelopen twee eeuwen op bijna elk gebied, gekoppeld aan de maatschappelijke functie van musea, hebben enorme gevolgen gehad voor de oudste musea overal ter wereld. Musea verhuisden of de gebouwen werden ingrijpend verbouwd. Collecties groeiden, werden gesplitst, gecombineerd met verzamelingen in andere gebouwen, verkocht, geroofd, verbrand. De inrichting werd aangepast aan de nieuwste inzichten op het gebied van wetenschap, esthetiek en informatieoverdracht. Door politieke veranderingen, zoals revoluties, nieuwe staats- en bestuursvormen, werden andere instanties eigenaar van de collecties. Vaak veranderde hierdoor ook de missie.

Een goed voorbeeld is het Ashmolean Museum, gesticht in 1683 door de Universiteit van Oxford. Het Ashmolean was ooit een universele collectie

van kunst en wetenschap, gevestigd in een speciaal hiervoor gebouwd instituut. In de kelder vonden experimenten plaats, op de begane grond werden voordrachten gehouden en op de eerste verdieping waren de voorwerpen te zien. In de 19de eeuw werden de collecties opgesplitst. Er kwam een nieuw gebouw voor de verzamelingen kunst, kunstnijverheid en archeologie van de universiteit. De collectie instrumenten werd verkocht en de natuurhistorische collecties kregen nieuwe huisvesting en een nieuwe naam. In de loop van de 20ste eeuw werd het Ashmolean geregeld verbouwd en opnieuw ingericht. De laatste grondige verbouwing, inclusief herinrichting en een nieuwe missie kwam in 2009 gereed voor publiek.

In maart 2010 werd de Commissie Herziening Voorlopige Lijst Werelderfgoed benoemd door de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, die als taak kreeg te adviseren over natuurlijke en culturele erfgoederen in het Koninkrijk der Nederlanden die de komende tien jaar kansrijk zouden zijn voor een plaatsing op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. In november 2010 adviseerde deze commissie, onder voorzitterschap van Mevrouw Leemhuis-Stout, aan de regering. In alfabetische volgorde werden negen plaatsen voorgesteld: Bonaire National Marine Park, Koninklijk Eise Eisinga Planetarium (Franeker), Maatschappij van Weldadigheid (Veenhuizen), Nieuwe Hollandse Waterlinie, Noordoostpolder, Plantagesysteem West

Curaçao, Sanatorium Zonnestraal (Hilversum), Teylers Museum (Haarlem) en de Van Nelle-fabriek (Rotterdam).

Over Teylers Museum schreef de commissie: *Als museum is het de enige instelling ter wereld die kan bogen op een ononderbroken vestiging in het oorspronkelijke gebouw, met authentieke inrichting, een organisch gegroeide collectie, waarbij nog steeds dezelfde missie wordt uitgevoerd in dezelfde eigendomsverhoudingen. Het is daarmee een unieke combinatie van materieel en immaterieel erfgoed en een toonbeeld van continuïteit en authenticiteit.* Volgens de commissie voldoet Teylers Museum aan drie van de zes criteria van UNESCO voor uitzonderlijke universele waarde. In maart 2011 werd bekend dat de Nederlandse regering het advies zal overnemen en dat Teylers Museum bij de eerste drie voor te stellen plaatsen behoort.

Dit besluit is van grote betekenis voor de toekomst van het museum. Het levert allereerst de uitdaging op om de komende jaren de UNESCO-commissie te overtuigen van de universele en uitzonderlijke betekenis van Teylers Museum. Belangrijker nog is de opgave het verhaal achter het museum, de betekenis van de plek, duidelijker zichtbaar te maken voor het (inter)nationale publiek. Dat is een taak die het team van Teylers Museum met veel enthousiasme zal uitvoeren. Er is nog een wereld te winnen.

Teylers Museum on its way to World Heritage

Some institutions have been around for so long that few people realise how special they actually are; they're just there. Over the last two centuries, Teylers Museum has turned into such a timeless institution. For those who are closely involved, it's a magical place where you can step back in time. Even so, such magic can bring a certain acclimatisation: when you work in special surroundings every day, you tend to stop noticing how unusual they are.

In a board meeting in the summer of 2009, curator Michiel Plomp brought up the subject of Drottningholm, a Swedish palace with a place on the UNESCO World Heritage List. He wondered whether Teylers Museum was not at least as special. It had recently become known that Holland's *Bollenstreek* – the bulb-growing region – had applied to the Dutch government as a candidate for World Heritage status. Suddenly the words "World Heritage" were all around!

For just a few months earlier, the museum had been hard at work, basing its new mission on the ideals of the Enlightenment, the period in which the museum was founded. The museum was set to celebrate its 225-year anniversary at the end of the year, and there were plans to restore the Oval Room – the heart of the museum – in two phases. In short, a lot of attention was suddenly being paid to the museum's own special history. In this context it was logical to find out what World Heritage status entailed, and whether it was an honour for which Teylers might qualify.

The World Heritage List is compiled by UNESCO's World Heritage Committee on the basis of nominations by UNESCO member states. It was started in 1972, and now contains 911 sites in 151 countries. There are natural heritage sites, such as the Great Barrier Reef off Australia's north-eastern coast, and cultural heritage sites, such as the Taj Mahal in India. There are also sites such as the Athos peninsula where cultural and natural heritage are combined.

UNESCO's first criterion is that the buildings or areas nominated must be of exceptional and universal value. This means that they must provide *an exceptional answer to questions of a universal nature that affect all human cultures*. Six further criteria apply to cultural heritage sites, each of which must: represent a masterpiece of human creative genius, and/or; exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design; and/or bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared; and/or be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history; and/or to be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change; and/or be directly

or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance. The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria. UNESCO places high demands on a site's authenticity and integrity, which means that it must be 'original' and fully preserved.

Since the Kingdom of the Netherlands ratified the World Heritage Convention in 1992, UNESCO has appointed the following Dutch World Heritage Sites: the former island of Schokland (1995); the Stelling van Amsterdam, a system of forts and inundable areas around the national capital (1996); the network of 19 windmills built at Kinderdijk/Elshout in the mid-1740s (1997); the historic inner city and harbour at Willemstad, Curaçao (1997); the D.F. Wouda Steam Pumping Station at Lemmer, (1998); the Beemster polder (1999); the Rietveld Schröder House in Utrecht (2000); the Wadden Sea (2009); and the 17th-century canal ring area in Amsterdam (2010).

What would Teylers Museum contribute to World Heritage? Teylers Museum opened in 1784, the initiative not of a sovereign, church or university, but of citizens who wished to establish a centre for the study of contemporary art and science. To this end, they had acquired objects that would answer the artistic or scientific questions of the day. Neatly categorised in cabinets and ready for use, they were stored in the specially commissioned Oval Room, which had been built in the latest neoclassical style by the ambitious young architect Leendert Viervant. When visitors entered the room from the dark access corridor, they were almost literally enlightened by the windows in the ceiling. Intellectually, politically and socially, the establishment of such a museum was an important event. As time went by, the museum was extended,

and new rooms were built and arranged according to the ideals of the day. Once arranged, the rooms and their arrangements remained largely unaltered. Today, the museum thus provides an unparalleled overview of the responses it has devised to the questions that were posed as the years went by.

Even though the museum dates back to the Enlightenment, its mission is still being carried out: to encourage people to enjoy art and to discover the world for themselves. Remarkably, the museum's ownership is still in the hands of Teylers Foundation. Every object has always been kept in the museum, together with the extensive archives in which the bills for even the smallest and humblest items can be found. Fortunately there has never been a fire – which makes the Oval Room one of the few places in the world where the 18th century is present in an authentic, almost tangible form.

The uniqueness of Teylers Museum within an international perspective was highlighted in research work supported by Debora Meijers of the University of Amsterdam. In all relevant countries, the history was explored of the oldest museums still in existence – some even older than Teylers. The results were a complete surprise: time and again, it turned out that, apart from their names and certain parts of their collections, very little was left that was still original. Everywhere in the world, the change that has occurred in nearly every domain over the past two centuries has had enormous consequences for the earliest museums. These involved the very function of museums themselves: museums moved, or their buildings underwent radical renovation. Collections grew, were divided, or were combined with collections in other buildings. Some were sold, others were stolen, yet others were burned. Museum interiors were adapted

to the latest insights in science, aesthetics or education. Political changes – such as revolution or new forms of state or government – brought new owners to old collections, many of whom changed their museum’s purpose and mission. One good example of this is the Ashmolean Museum, which was founded by the University of Oxford in 1683. It was once a universal collection of art and science that was housed in a purpose-built institute. Experiments were conducted in the cellar, lectures were held on the ground floor, and exhibits were housed on the first floor. In the 19th century, the collections were divided. A new building was built for the university’s collection of art, applied art and archaeology. The collection of scientific instruments was sold, and the natural history collection was moved and renamed. During the 20th century, the Ashmolean was periodically renovated and rearranged. The last thorough renovation, which brought reorganisation and a new mission, was unveiled in 2009.

In March 2010, a special committee – the Commissie Herziening Voorlopige Lijst Werelderfgoed – was appointed by the Dutch Secretary of Secretary for Education, Culture and Science. It was charged with advising on likely natural and cultural heritage sites in the Kingdom of the Netherlands for possible placement on UNESCO’s World Heritage List. Led by Mrs. Leemhuis-Stout, the committee gave its advice in November 2010. Its recommendations were as follows: Bonaire National Marine Park; The Royal Eise Eisinga Planetarium in Franeker; The Society of Humanitarianism

(Maatschappij van Weldadigheid) in Veenhuizen; the *Nieuwe Hollandse Waterlinie* (literally the “New Dutch Water Line”; the North-East Polder (Noordoostpolder); the plantation system of West Curaçao; Sanatorium Zonnestraal in Hilversum; Teylers Museum in Haarlem; and the Van Nelle factory in Rotterdam.

The committee wrote the following of Teylers Museum: *As a museum, it is the only institution in the world that can boast a continuous home in its original building, that has its original arrangement and a collection that has grown organically, and that still pursues the same mission under the same ownership. This makes it a unique combination of material and immaterial heritage, and an example of continuity and authenticity.* In the view of the committee, Teylers Museum met three of UNESCO’s six criteria for exceptional universal value. In March 2011 it became known that the Dutch government had adopted the recommendation and that Teylers Museum would be one of the first three sites to be nominated.

This is of great importance for the future of the museum, as it sets two challenges for the years ahead. The first is to convince the UNESCO committee of Teylers Museum’s universal and exceptional value. The second is to make both the story behind the museum and the significance of the site clearer to a national and international public. These are tasks that the Teylers Museum team will perform with great enthusiasm – for there is still a lot to be won.

Presentaties en publiek

Teylers Museum biedt het publiek een historische sensatie door zijn vaste collecties en de 18de- en 19de-eeuwse monumentale ruimten te presenteren in hun authentieke en thematische samenhang. In een programma van wisselende tentoonstellingen wordt in de Tentoonstellingszaal een thema uit de kunst, natuurwetenschap of cultuurgeschiedenis belicht. Voorwerpen uit de vaste collectie dienen hiervoor steeds als uitgangspunt en worden in een actueel perspectief geplaatst, aangevuld met belangrijke bruiklenen.

Kwetsbare delen van de collectie, zoals tekeningen, prenten en boeken, rouleren vooral in de kleinere tentoonstellingsruimten. De beroemde tekeningen van Michelangelo en Rembrandt zijn als facsimile's te bewonderen in de Schilderijen-zaal. Via diverse multimediatoepassingen kan de bezoeker meer te weten komen over de voorwerpen uit de collectie.

In 2010 realiseerde Teylers Museum twaalf tijdelijke tentoonstellingen en presentaties over uiteenlopende thema's die telkens andere doelgroepen aanspraken. In het kader van zijn educatieve

Botanisch tekenaars Janneke Brinkman en Anita Walsmit Sachs op de tentoonstelling *Vorstelijk tuinieren*.

missie bood het museum een groot scala educatieve programma's aan voor elke leeftijd: vanaf de onderbouw van het Primair Onderwijs tot en met senioren, in groepsverband en individueel.

Tentoonstellingen

Vorstelijk tuinieren. Het Florilegium van Prins Charles

Tijdens *Vorstelijk tuinieren* maakten bezoekers een wandeling door de belangrijkste koninklijke tuinen van de afgelopen 400 jaar. De tentoongestelde originele aquarellen van het *Highgrove Florilegium* – een prestigieus boek met bloemportretten uit de tuin van de Britse kroonprins – vormden het hoogtepunt. Naast tekeningen uit het peperdure boek van bijna 20 kilo toonde het museum andere topwerken uit de botanische kunst. Te zien waren kleurrijke aquarellen, tekeningen, prenten en kostbare boeken uit vier eeuwen tuingeschiedenis. Door aandacht te besteden aan het door Prins

De tentoonstelling *Vorstelijk tuinieren*.

Charles zo geliefde ecologisch tuinieren, wierp het museum ook een blik in de toekomst. De Stichting Gifted Art maakte de tentoonstelling mede mogelijk.

Tropisch Nederland

In de spannende familietentoonstelling *Tropisch Nederland* liet het museum de temperaturen tot grote hoogte stijgen. Gekeken werd hoe warm het moet worden om de olifant en aap weer terug te krijgen. Twee miljoen jaar geleden was het namelijk geen probleem om deze dieren hier tegen te komen. Een karavaan levensechte exotische dieren en bijzondere fossielen uit de kleigroeven van Tegelen in Limburg voerden bezoekers ver terug in de tijd. Jonge bezoekers waanden zich op de tentoonstelling een echte detective. Zij mochten aan de hand van allerlei sporen ontdekken welke beesten vroeger in Nederland leefden. Door niet alleen terug te kijken maar ook ver vooruit, kwam ook het actuele debat over de opwarming van de aarde aan de orde.

Mythen van het atelier

Het atelier is een geheimzinnige plaats. Het productieproces van kunst is met mythen omgeven.

De tentoonstelling *Tropisch Nederland* wordt ingericht.

In de tentoonstelling *Mythen van het atelier*, die in samenwerking met het RKD (Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie) werd gemaakt, werd aan de hand van schilderijen, aquarellen, schetsen en persoonlijke bezittingen en schildersgereedschappen getoond hoe het romantische beeld van de 19de-eeuwse kunstenaar is ontstaan. In 2011 reist de expositie door naar Museum Het Valkhof in Nijmegen en Villa Vauban in Luxemburg. Het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Stichting Gifted Art, de J.C. Ruigrok Stichting en de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting maakten de tentoonstelling mede mogelijk.

Prentenkabinet

Vanwege de kwetsbaarheid toont Teylers Museum zijn tekeningen- en grafiekcollectie vooral in wisselende exposities in het Prentenkabinet.

In 2010 – het Europese jaar voor de armoedebestrijding – stonden getekende bedelaars, straatmuzikanten en daklozen centraal in de tentoonstelling *Aan de bedelstaf*. Er was grafische kunst van meesters als Lucas van Leyden en Rembrandt te zien.

De tentoonstelling *Tropisch Nederland*

De tentoonstelling *Mythen van het atelier* met de reconstructie van het atelier van Christoffel Bisschop uit het Fries Museum.

Met de expositie *From New York with Love* werd Matthijs de Clercq uit New York bedankt voor zijn tomeloze inzet voor de kunstcollectie van het museum. Dankzij zijn schenkingen en hulp is het museum de afgelopen jaren ruim zeventig bijzondere tekeningen rijker geworden. Deze werken waren in de zomer voor het eerst samen te zien. Het jaar werd afgesloten met *The Madness of King George* waarin Engelse spotprenten uit de 18de en 19de eeuw tentoongesteld werden. De presentatie – die tegelijkertijd met het Madness in Arts

Festival plaatsvond – werd gemaakt door gast-conservator prof. dr. Frans Grijzenhout van de Universiteit van Amsterdam. Bij de tentoonstelling werd op 29 oktober het symposium *The Madness of Satire* gehouden in de Geheerzaal van het museum.

Boekenkabinet

In *Kruiden tegen kwalen* toonde het museum de mooiste boeken over geneeskrachtige planten. Daarna maakte de expositie plaats voor *Het oude China* waarin boeken met kleurrijke platen over dit tot de verbeelding sprekende land te zien waren. In het kader van de verzelfstandiging van de Nederlandse Antillen maakte het museum de presentatie *Adieu Antillen* met boeken met kleurrijke afbeeldingen van Curaçao, Aruba en Bonaire.

Penningen- en Muntenvitrine

Roerige en belangrijke gebeurtenissen uit de periode 1785-1815 werden zichtbaar op de munten en penningen in de presentatie *Identiteit op Drift. Politieke en monetaire veranderingen rond 1800*. De schat van Loosdrecht – een kan met 28 gouden munten die werd gevonden door een boer – was het onderwerp van de tentoonstelling die in het najaar van start ging. De vondst was even daar-

Matthijs de Clercq neemt het eerste exemplaar van de publicatie *From New York with Love* in ontvangst.

voor door de Stichting van Roodenburg Van Looy verworven en toegevoegd aan de collectie die het museum in langdurig bruikleen heeft. In *Een gouden vondst* werd de kan voor het eerst aan het publiek getoond.

Overige presentaties

In de zomer werd Teylers Museum voor één dag overgenomen door kunstenaars van het Haarlemse centrum voor actuele kunst Nieuwe Vide. Bezoekers keken door hun ogen naar het museum en bezochten verschillende ruimtes voor en achter de schermen. Op het programma stonden onder andere eenzame wandelingen in het oude woonhuis van Pieter Teyler, een show waarin een steen op spectaculaire wijze uiteen viel en een expositie met oude gastenboeken. De performances van de kunstenaars waren het resultaat van intensief onderzoek in Teyler en onderdeel van het project *The Object Lag*.

De schat van Loosdrecht.

The Birds of America van John James Audubon wordt opgesteld in de Tweede Schilderijenzaal.

Tijdens het Kunstlijnweekend exposeerde Tanya Rumpff werk van fotografe Frederique Masselink van Rijn in de Voorzaal van het museum. De foto's toonden sfeervolle beelden van verschillende ruimtes van het museum en het oude woonhuis van Pieter Teyler.

Ter gelegenheid van de veiling van een exemplaar van *The Birds of America* van John James Audubon in december, stelde het museum zijn eigen exemplaar tijdelijk ten toon in de Tweede Schilderijenzaal. Het publiek kon zo weer voor even genieten van de magnifiek getekende vogels van Audubon.

Het volledige tentoonstellingsoverzicht wordt vermeld in bijlage 1.

Op deze pagina: werk van fotografe Frederique Masselink - van Rijn

Publieksbegeleiding

Met een breed scala aan educatieve producten en activiteiten voor bezoekers in groepsverband en individuele bezoekers met zeer uiteenlopende leeftijden en achtergronden, wil het museum optimale service bieden aan zijn publiek en een bijdrage leveren aan het principe van *life long*

learning; het idee dat iedereen op elke leeftijd kennis kan verwerven en zich verder kan ontwikkelen. Steeds vaker wordt maatwerk geleverd. In nauw overleg met leerkrachten en andere partners worden specifieke educatieve programma's ontwikkeld.

In 2010 bood het museum 16 vaste en 7 tijdelijke programma's aan. Naast deze educatieve producten en activiteiten werden in 2010 voor individuele bezoekers, volwassenen en kinderen 49 workshops, 25 lezingen, 2 symposia, 3 atelierwandelingen, 2 familiedagen en 6 speurtochten of kijkwijzers georganiseerd. Een aantal van deze activiteiten vond plaats in het kader van de 225ste verjaardag van het museum.

Educatie

Basisscholen

Met de bestaande themarondleidingen, algemene rondleidingen en speurtochten zijn het afgelopen jaar 2.623 basisschoolleerlingen bereikt, een stijging van 13% ten opzichte van 2009.

De *Blitstour langs het Lab* is in 2010 veel bezocht door basisscholen; er kwamen 700 leerlingen experimenteren met licht, kracht, geluid en elektriciteit. Dit betekent een toename van bijna 46% ten opzichte van 2009, het jaar waarin het Lab werd geopend. Daarnaast viel Blitstour goed in de smaak bij brugklassen van het voortgezet onderwijs.

Een bijzonder samenwerkingsverband was de rondleiding *Zintuigen* die speciaal werd georganiseerd voor alle leerlingen van de basisschool voor speciaal onderwijs De Waterlelie, onderdeel van de Cruquiushoeve voor kinderen met epilepsie. Met de KinderUniversiteit werd in 2010 wederom samengewerkt. Twee groepen kinderen wier talent van huis uit weinig aansporingen krijgt, bezochten het afgelopen jaar het museum om hun horizon te verbreden.

Voortgezet onderwijs

In 2010 bezochten 2.670 leerlingen van het voortgezet onderwijs Teylers Museum in groepsverband: 14% meer dan in 2009.

Het educatieve project bij de tentoonstelling *Mythen van het Atelier*, dat in samenwerking met kunstenaarsvereniging de Vishal was georganiseerd, werd door 473 leerlingen uitgevoerd. Leerlingen bezochten de tentoonstelling onder leiding van een Haarlemse kunstenaar en bekeken daarna samen zijn of haar eigen atelier. Op deze manier kon de huidige atelierpraktijk afgezet worden tegen de atelierpraktijken in de 19de eeuw, die te zien waren in de tentoonstelling. Een andere mogelijkheid was een workshop volgen in de Vishal, onder leiding van een van de kunstenaars.

Leerlingen konden zo zelf ervaren hoe het is om in een atelier te werken.

Het samenwerkingsproject met het Teyler College, gestart in 2009, werd voortgezet. In het kader van *task-based* onderwijs maakten de leerlingen uit 3 VWO een Engelse kijkwijzer voor kinderen van 7 tot 12 jaar.

Boven: Kinderen tijdens een *Kunst & Vliegwerk* workshop.

Onder: Kinderen experimenteren in Het Lab.

Het Teyler College heeft nog een mooi product aan het museum geschonken, in de vorm van een korte wervende webfilm voor jongeren. De film is te vinden op de website van het museum. In mei 2010 bezochten alle tweede klassen van het Lyceum Sancta Maria Teylers Museum, in het kader van een pilot voor het project *Tastbare Verlichting*. In samenwerking met twee docenten van de sectie geschiedenis is een project over de Verlichting ontworpen dat in het curriculum geschiedenis van elke havo/vwo school past. De 2e- klassers (274 leerlingen) hebben de kijkwijzer over de Verlichting getest en goed bevonden. De samenwerking met het Eerste Christelijk Lyceum is voortgezet. Er zijn nieuwe leerlingen geworven en opgeleid om op te treden als begeleider van het Lab in de vakanties.

Hoger onderwijs en volwasseneneducatie

Teylers Museum ontving in 2010 ruim 1.291 studenten en hun docenten van verschillende middelbare beroepsopleidingen, de PABO, hogescholen en universiteiten, waaronder cursisten

Leerlingen in de Ovale Zaal.

Leerlingen bekijken de facsimile's van Michelangelo in de Eerste Schilderijenzaal.

van de Open Universiteit. Een belangrijk deel hierin vormde de HOVO (Hoger Onderwijs Voor Ouderen) van de Universiteit Leiden.

Publieksactiviteiten

Kinderworkshops

In totaal kwamen er 10.755 scholieren van het basis- en voortgezet onderwijs naar Teylers Museum, inclusief de workshops voor *Kunst & Vliegwerk* en de speurtochten.

Het vaste kinderactiviteitenprogramma *Kunst & Vliegwerk* werd in het voor- en najaar uitgebreid met nieuwe educatieve workshops. In 2010 zijn 47 middagen georganiseerd, inclusief de extra vakantiewerkshops, met in totaal 815 individueel deelnemende kinderen: bijna 55% meer dan in 2009. Het Lab ging in de vakanties speciaal open voor jonge individuele bezoekers: 1.094 kinderen experimenteerden hier met de natuurkundige principes en werden daarbij begeleid door leerlingen van het Eerste Christelijk Lyceum. Dit aantal is meer dan een verdubbeling van het aantal kinderen in 2009, het jaar van opening. 4.980 kinderen ontdekten het museum door middel van een van de speurtochten, een stijging van 9,5% ten opzichte van 2009.

De verjaarspartijtjes werden in 2010 door 266 kinderen feestelijk gevierd, een verdubbeling van het aantal kinderen dat in 2009 een partijtje vierde.

David Mitchell presenteert zijn nieuwste boek in de Gehoorzaal.

Bezoekers in de Ovale Zaal.

Lezingen en familiedagen

Ter gelegenheid van de 225ste verjaardag van het museum, vonden begin januari tal van activiteiten plaats. Zo kon het publiek op 3 januari in de Gehoorzaal een live-uitzending bijwonen van het radioprogramma OVT. Voor kinderen werden op deze dag de deuren van het oude woonhuis van Pieter Teyler geopend. In de sfeervolle Grote Herenkamer kregen ze een verrassende *Physique Amusante* show te zien. Voor collega's uit andere culturele instellingen werd een speciale avondopenstelling georganiseerd met zaklantaarnrondleidingen. Naast deze evenementen werd er dagelijks een rondleiding door de Ovale Zaal gegeven door de directeur of een van de medewerkers. Op 10 januari, de laatste dag van de jubileumviering, las presentatrice Dieuwertje Blok jonge bezoekers voor en gaf hoogleraar Theoretische Sterrenkunde Vincent Icke een lezing over kunst en wetenschap. In samenwerking met Athenaeum Boekhandel werd in juni een lezing georganiseerd met David

Dieuwertje Blok leest voor in Het Lab.

Mitchell over zijn nieuwste boek. In december werd Redmond O'Hanlon geïnterviewd door schrijver en fotograaf Alexander Reeuwijk. Voor de *Oktober Wetenmaand* werd op 10 oktober een familiedag georganiseerd. Het Grieg Piano-duo gaf het pianoconcert *Keys to the Stars* terwijl op de achtergrond verschillende sterrenstelsels werden geprojecteerd door prof. P. Barthel van het Kapteyninstituut van de Universiteit Groningen. Tegelijkertijd werd de workshop *Telescoop* gehouden voor kinderen.

In het kader van de tentoonstellingen vonden diverse lezingen en workshops plaats met onder andere David Howard, de voormalig hoofdtuinier van Prins Charles, publicist Romke van de Kaa en mammoetexpert Dick Mol.

Met alle publieksactiviteiten voor jong en oud samen wist Teylers Museum 4.401 individuele deelnemers te trekken.

Het volledige overzicht van de lezingen wordt vermeld in bijlage 2.

Audiotour

Om hun bezoek aan Teylers Museum te verdiepen, kunnen gasten een gratis *audiotour* in het Nederlands, Engels of Frans bij de balie afhalen. De tour kan eveneens van tevoren gedownload worden in een MP3 formaat. De *audiotour* is in 2010 geheel vernieuwd. Bekende Nederlanders Carine Crutzen en Edwin de Jongh hebben de *audiotour* opnieuw ingesproken. De tour biedt ongeveer tien uur ingesproken tekst en is daarmee

één van de grootste museumproducties in Europa. Dankzij grote bijdragen van de Vrienden van het museum kon de *audiotour* vernieuwd worden.

Internet

De verdiepende website www.teylersuniversum.nl is verder ontwikkeld, waarbij vooral gewerkt is aan de zoekfunctie. Door middel van een uniek en nieuw RNA systeem is het nu mogelijk in alle verschillende databases van de collecties te zoeken. Daarnaast kwam de site in het Engels beschikbaar. *Teylers Universum* werd genomineerd – als een van drie musea – voor de Geschiedenis Online Prijs 2010.

De algemene website van het museum, www.teylersmuseum.nl, heeft er een pagina bij gekregen waarop alle sociale media terug te vinden zijn: Twitter, Facebook, het Teyler blog en YouTube. Daarnaast geven medewerkers van het museum hun favoriete websites op het gebied van cultuur en wetenschap prijs. In 2010 werd de

Tijdens de Open Monumentendagen kan traditiegetrouw het Fundatiehuis van Pieter Teyler bezocht worden.

website 184.974 keer bezocht door 137.112 bezoekers uit 125 landen. De meeste webbezoekers kwamen uit Nederland, België, de Verenigde Staten, Duitsland, Engeland en Frankrijk. Teylers ijverige getwitter werd in 2010 beloond met een plaats in de top 4 van de best twitterende musea van tijdschrift *Kunstbeeld*. Teylers Museum had eind 2010 meer dan 1500 followers en bijna 2000 tweets verstuurd. Teyler Net, dat gevuld wordt door medewerkers en andere liefhebbers van het museum, publiceerde in het afgelopen jaar 161 blogs. Bijna 17.000 mensen keken naar 52.802 pagina's op deze site. Alle exemplaren van het tijdschrift *Teylers Magazijn* die sinds 1983 zijn verschenen, zijn gedigitaliseerd en via de website van het museum beschikbaar gesteld.

Ontvangsten

In de Geheerzaal werden dit jaar, naast de al genoemde publiekslezingen, ook semi-openbare lezingen georganiseerd met partners van Teylers

Museum, gerelateerd aan de verschillende tentoonstellingen of aan onderwerpen uit de vaste collectie.

Een volledig overzicht wordt vermeld in bijlage 2.

Marketing en Communicatie

Zowel met de vaste collectie als met de tentoonstellingen richt het museum zich op verschillende, vooraf gedefinieerde doelgroepen, waarbij wordt gestreefd naar samenwerking met specifieke organisaties en media die als intermediair kunnen dienen. Bij alle grote tentoonstellingen werden marketingacties opgezet met diverse instellingen en media.

Voor de promotie van tentoonstellingen en het museum is *free publicity* – gezien de beperkte budgetten voor betaalde reclame – een onmisbaar instrument. Het museum als geheel werd 312 keer besproken in de verschillende media. Deze artikelen hadden samen een advertentiewaarde van ruim 842.000 euro (excl. radio, televisie en internet).

In november reikte Femke Halsema de AKO Literatuurprijs uit in de Geheerzaal van het museum.

Bezoekers

Bezoekersaantallen

Teylers Museum werd in 2010 door 101.386 mensen bezocht. Slechts drie keer eerder haalde het museum hogere bezoekersaantallen; in 2009 met de viering van het 225-jarig jubileum en de succesvolle Mauve-tentoonstelling, in 2005 met de tentoonstelling over Michelangelo en in 1996 met de opening van de nieuwe tentoonstellingsvleugel. Het hoge bezoekersaantal is opmerkelijk omdat er geen grote tentoonstellingen plaatsvonden in 2010. Het museum lijkt minder afhankelijk te worden van bijzondere projecten en meer bekendheid te verwerven als toeristische bezienswaardigheid.

Rondleidingen en groepsbezoek

Naast 412 onderwijsgroepen (van basisschool tot en met wetenschappelijk onderwijs) met in totaal 6584 leerlingen en studenten, ontving het

museum 266 andere groepen (4031 personen) voor een rondleiding door de vaste opstelling, de Bibliotheek of een specifieke tentoonstelling.

Bezoekersanalyse

Om het publieksbeleid richting te geven, werd er in 2010 weer volop onderzoek gedaan. Veel mensen bleken het museum te bezichtigen omdat het een belangrijke bezienswaardigheid is. Kennis opdoen en mooie dingen in een bijzondere omgeving bekijken, bleken eveneens belangrijke redenen om Teylers Museum te bezoeken.

Van het publiek dat tijdens *Vorstelijk tuinieren* kwam, bleek 38% van de geënquêteerden voor het eerst Teylers Museum te bezoeken. Ongeveer 85% van alle ondervraagden gaf te kennen het museum vaker te willen bezoeken. De hoge waardering van de tentoonstelling – *Vorstelijk tuinieren* kreeg een gemiddeld rapportcijfer van 8,4 – zal daaraan hebben bijgedragen. Het museum en de tentoonstelling bleken ook goed voor de stad Haarlem.

Affiches van de grotere tentoonstellingen.

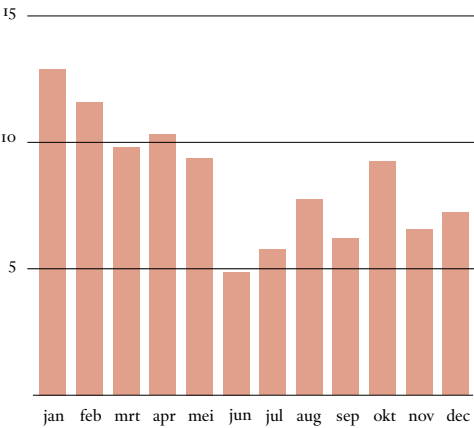
De meerderheid, 75%, gaf aan dat ze na het museum nog van plan was een andere culturele instelling en/of winkel of horecagelegenheid te bezoeken. Bij de tentoonstellingen *Tropisch Nederland* en *Mythen van het atelier* was dit eveneens het geval. Daar gaf respectievelijk 80% en 70% te kennen nog een andere dagbesteding in Haarlem te hebben. Bij de familietentoonstelling *Tropisch Nederland* bleek de beoogde doelgroep bereikt te zijn: een meerderheid, 55%, bezocht de expositie in het gezelschap van kinderen.

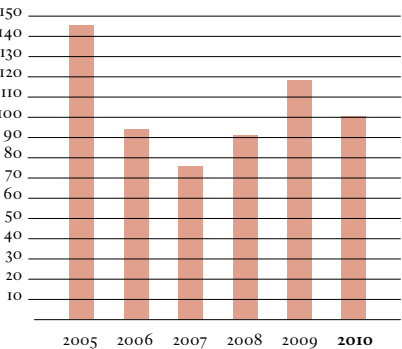
De 100.000ste bezoeker van 2010 wordt feestelijk ontvangen.

Meer dan 90% van de ondervraagde kinderen deed de speurtocht die beoordeeld werd met een gemiddeld rapportcijfer van 8,1. De speurtocht werd door een flink aantal kinderen leuk, leerzaam en spannend genoemd. De tentoonstelling zelf kreeg een 7,8. *Mythen van het atelier* werd met een gemiddeld cijfer van 8,2 nog beter ontvangen.

Bezoekers per maand in 2010 (x 1000)

Bezoekers per jaar vanaf 2005 (x 1000)

Overzicht bezoek educatie en publieksactiviteiten

	2010	Groepen	2009	Groepen
Educatie				
Basisschoolleerlingen vaste collectie	2.623	256	2.318	214
Basisschoolleerlingen tijdelijke tentoonstellingen			31	3
Kinderen 6-12 jaar Kunst & Vliegwerk regulier	482	32	526	38
Kinderen 6-12 jaar vakantiewerkshops	1.427	15	519	
Kinderen 6-12 jaar educatieve speurtocht	4.980		4.550	
Leerlingen voortgezet onderwijs vaste collectie	2.175	79	1.761	117
Leerlingen voortgezet onderwijs tijdelijke tentoonstellingen	495	58	574	32
Studenten hoger onderwijs en volwasseneducatie	1291	11	2.157	127
Totaal	13.473	451	12.436	531
Overige activiteiten				
Lezingen, inleidingen, evenementen	2.182		2.929	
Bezoekers Museumweekend	2.219		1.337	
Bezoekers in groepsverband voor algemene/bibliotheek of rondleiding over tijdelijke tentoonstelling	4.031	266	3.711	171
Totaal	8.432	266	7.977	171
Totaal aantal bezoekers voor educatie en publieksactiviteiten	21.905	717	20.413	702

Gebouw en collecties

Aan het uitzonderlijke historisch ensemble van geschiedenis, gebouw, inrichting en collecties ontleent Teylers Museum zijn status als instelling van internationale betekenis. Maar liefst twee bijzondere gebeurtenissen ten aanzien van gebouw en collectie vonden plaats in 2010. De commissie Voorlopige Lijst Werelderfgoed adviseerde in november aan de Staatssecretaris van Cultuur om Teylers Museum voor te dragen voor plaatsing op de Werelderfgoedlijst én de Ovale Zaal werd voor het eerst in zijn bestaan grondig gerestaureerd. Een andere belangrijke mijlpaal was het maken van een geheel nieuw collectieplan, geschreven

op basis van de missie van het museum en samenhangend met het beleidsplan. Dit plan maakt het gemakkelijker prioriteiten te stellen bij het vele werk dat gemoeid is met het beheer en behoud. Voor het eerst is ook vastgelegd dat het gebouw en de grote archiefcollectie worden beschouwd als integraal onderdeel van de collectie.

Restauratie

Na de afronding van uitgebreid kunsthistorisch en technisch onderzoek van de Ovale Zaal in 2009, is in 2010 de tweede en meest ingrijpende fase van de restauratie gestart. De directe aanleiding voor deze restauratie was de constatering dat de vloerbalken zo'n 100 jaar geleden vrijwel doorgezaagd waren om leidingen voor de centrale verwarming aan te leggen. Met de huidige bezoekerstromen was dit een onverantwoorde situatie geworden. Om de balken te herstellen, zou de vloer verwijderd moeten worden en dat betekende weer dat alle objecten uit de zaal elders opgeslagen zouden moeten worden. De daarmee gepaard gaande logistieke operatie maakte, dat het logisch werd om de restauratie van de gehele zaal aansluitend te laten plaatsvinden. Allereerst werden alle instrumenten, mineralen en boeken zorgvuldig verwijderd uit deze oudste museumzaal. De architect Leendert Viervant stond een "Konst en Boekzaal" voor ogen in het "alderbest wit eijken". Om dit effect terug te halen, is de bovenverdieping van de Ovale Zaal licht geschuurd met rvs staalwol. Het hout op de

< De restauratie van de Ovale Zaal en de Middenvitrine.
> De gerestaureerde Ovale Zaal.

begane grond is gestraald met walnotengruis om het schoon te maken. Daarna is het behandeld met waszeep waaraan krijt is toegevoegd met een beetje omber. Om de vloerbalken, vloerdelen en betimmering van de Ovale Zaal te kunnen herstellen, werden alle houten planken uit de zaal gehaald en behandeld. Verschillende experts namen de deuren, guirlandes en medaillons apart onder handen om ze weer terug te brengen naar hun oorspronkelijke uiterlijk. De grote midden-vitrine verliet voor het eerst in de lange geschiedenis van het museum het gebouw om in een gespecialiseerd atelier gerestaureerd te worden. Door de grootschalige werkzaamheden moest de zaal tijdelijk gesloten worden voor het publiek. Echter, via grote glazen deuren voor de zaal en een webcam konden (digitale) bezoekers de gebeurtenissen in de Ovale Zaal op de voet volgen. In 2011 zal de Ovale Zaal feestelijk heropend worden.

De Opkamer.

Collectie

In het collectieplan dat in 2010 herzien werd, is het belang van de verschillende collectieonderdelen opnieuw gedefinieerd. Dat wil zeggen dat de collectie is onderverdeeld in vier categorieën van aflopende betekenis voor het museum. Tot de allerbelangrijkste categorie (A) worden alle voorwerpen gerekend die in de periode tussen 1780 en 1837 zijn aangeschaft voor het museum. De collectie mineralen is de oudste en best bewaarde verzameling van Nederland. Een aantal fossielen heeft een grote rol gespeeld in de internationale discussie over het uitsterven van soorten en de ouderdom van de aarde aan het eind van de 18de eeuw. De collectie natuurkundige instrumenten geeft inzicht in de wetenschappelijke vraagstukken uit de 18de en 19de eeuw. De verzameling is vanuit instrumenthistorisch oogpunt een referentiecollectie van mondiale betekenis.

Het Munten- en Penningenkabinet.

Mineralen in de Ovale Zaal.

De verzameling Italiaanse en Nederlandse tekeningen, verworven in de vroegste periode, is eveneens van internationale betekenis. In die tijd werden onder andere de tekeningen van Michelangelo, Rafael, Claude Lorrain en Hendrik Goltzius aangekocht. De eerste schilderijen van eigentijds werkende kunstenaars werden vanaf 1821 door het museum verzameld, een unicum in Nederland in die tijd. De collectie penningen van Pieter Teyler is de oudst bewaard gebleven particuliere verzameling van Nederland. De boeken en tijdschriften van voornamelijk natuurhistorische aard, verworven tussen 1780 en 1837, zijn vaak als eerste in Nederland aangekocht. Het archief is het meest complete museumarchief van Nederland en geeft een uniek beeld van het functioneren van de instelling in de 18de en 19de eeuw. Een aantal voorwerpen van de belangrijkste categorie kwam na 1837 in het museum. Deze zijn individueel beschreven in het plan. Tot deze categorie behoort bijvoorbeeld Basilius Besler's Hortus Eystattensis (1613).

Behoud en beheer

Voor de restauratie van de oudste museumzaal zijn de instrumenten, de mineralen en alle boeken (in totaal 650 strekkende meter) uit de Ovale Zaal én de aangrenzende kamers tijdelijk opgeslagen in de diverse depots van het museum. Deze

grote interne verhuizing verliep volgens een strak schema, waarbij een aantal medewerkers en vrijwilligers gedurende twee maanden in ploegen de handen uit de mouwen gestoken heeft. De verhuizing werd ondersteund door diverse gespecialiseerde bedrijven.

In het papierrestauratieatelier van de afdeling Kunstverzamelingen werden in het afgelopen jaar zo'n 300 prenten en tekeningen geconserveerd of gerestaureerd. 24 grootformaat bouwtekeningen uit 1877 werden gerestaureerd om te kunnen worden gedigitaliseerd voor de website *Teylers Universum*. Verder werden tekeningen, prenten, schilderijen, boeken en objecten klaargemaakt voor interne en externe tentoonstellingen. Voor de passieve conservering van 394 boeken uit de Bibliotheek maakte het restauratieatelier zogeheten boekschoenen (beschermhoezen). Voor de actieve conservering van de Bibliotheek werd daarnaast een aantal kleine restauraties uitgevoerd. Tot slot werd extern vooronderzoek gedaan voor de restauratie van de beschadigde boekbanden van de Blaeu-atlassen.

In het archief werden in 2010 alle ansichtkaarten die het museum ooit heeft uitgegeven, geïnventariseerd en gearchiveerd.

De houten maquette van de Mont Blanc uit de Ovale Zaal werd voor uitvoerig onderzoek overgebracht naar de Stichting Restauratie Atelier in Limburg.

Tal van vogelplaten uit Teylers collectie zijn nu te zien op de Sterna website.

Digitalisering

Om de collecties van Teylers Museum nog toegankelijker te maken, worden zoveel mogelijk objecten digitaal gefotografeerd en beschreven en via www.teylersuniversum.nl ontsloten. De collecties Paleontologie-Mineralogie, Instrumenten, Numismatiek, Bibliotheek en Archief zijn voor 100% in tekst geregistreerd. Voor het Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet zijn het afgelopen jaar 4000 losse, historische etiketten van gesteenten digitaal opgenomen. Deze etiketten bevatten een schat aan historische informatie. Alle kasbewijzen uit het Archief uit de periode 1787-1827 zijn in 2010 gescand. Op de website www.teylersuniversum.nl zijn de documenten uit het Archief te bestuderen. Alle 15.660 penningen en munten waren in 2010 digitaal gefotografeerd. Ongeveer 96% van de verzameling prenten en tekeningen binnen de afdeling Kunstverzame-

lingen is inmiddels digitaal beschreven. Dit zijn 37.250 kunstwerken. Hiervan zijn 15.629 objecten tevens voorzien van een afbeelding. De digitale basisregistratie van de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek werd uitgebreid en bevatte aan het einde van dit verslagjaar 21.697 boektitels en alle 5.599 tijdschriftentitels. Daarnaast werd de inhoud van 600 boeken uit het depot gescand. Het door de Europese Commissie gesubsidieerde STERNA project (*Semantic web-based Thematic European Reference Network Application*) werd in 2010 afgerond. Het experimentele project is het initiatief van twaalf natuurhistorische musea en andere instellingen in Europa die informatie over biodiversiteit, de dierenwereld en de natuur in het algemeen verzamelen en beheren. Een groot aantal gegevens over vogels van de deelnemende organisaties is nu samengevoegd en te zien via www.sterna-net.eu.

Onderzoek

Ter voorbereiding van de tentoonstelling *Mythen van het atelier* en een bijdrage aan de gelijknamige catalogus werd onderzoek gedaan naar het gebruik van Teylers Museum als atelierruimte. Voor kasteleins als Wybrand Hendriks, Hendrik Jacobus Scholten en Jan Hendrik van Borssum Buisman was het museum niet alleen een plek om kunst te beheren en te tonen, maar ook een ruimte waar actief kunst gemaakt werd. In het kader van het NWO onderzoeksproject *The Power of Satire* onderzocht prof. dr. Frans Grijzenhout van de Universiteit van Amsterdam 45 Britse, 18de-eeuwse spotprenten uit de Kunstverzamelingen van het museum. Hierbij bleken meerdere tot nu toe anonieme prenten te kunnen worden toegeschreven aan beroemde satirici als James Gillray, Thomas Rowlandson and Isaac Cruikshank.

In samenwerking met Musée du Louvre is gewerkt aan de tentoonstelling *Claude Lorrain*, die in 2011 in beide musea te zien zal zijn. Voor deze expositie en de bijbehorende catalogus zijn 46 tekeningen van de Franse meester uit Teylers Museum uitvoerig onderzocht en beschreven. Hieruit zijn verschillende iconografische, technische en stilistische bijzonderheden naar boven gekomen die het beeld van Claude als tekenaar verder preciseren. Bovendien is onderzocht welke invloeden aan de basis staan van Claudes kunstenaarschap. De papierrestauratieateliers van Teylers Museum en het Louvre deden onderzoek naar het gebruik van tekenmaterialen door de 17de-eeuwse meester.

In samenwerking met de Nederlandse Museumvereniging werd onderzoek verricht naar de herkomstgeschiedenissen van het bezit van de afdeling Kunstverzamelingen in de periodes 1933-40 en 1948-54. Geen enkel kunstwerk bleek in of rond de periode van de Tweede Wereldoorlog onrechtmatig verworven te zijn.

In het Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet werden van meer dan 150 personen, waarmee eerste museumdirecteur Marinus van Marum contact heeft gehad, biografieën samengesteld. Daarnaast werd onderzoek gedaan naar de vroegere inrichting van de mineralenbakjes in de Ovale Zaal, die vanwege de restauratie ontruimd moesten worden. Aan de hand van de goed bijgehouden administratie konden ruim 100 mineralen in het depot teruggevonden worden, die in de loop der tijd uit de Ovale Zaalvitrine zijn verdwenen. Bij de herinrichting in 2011 zullen deze weer terug worden geplaatst, zodat op den duur de authentieke situatie uit het begin van de 19de eeuw weer verkregen zal worden.

Prof. dr. Frans van Lunteren bezet sinds 1 september 2007 de Teyler Leerstoel Geschiedenis van de Natuurwetenschappen aan de Universiteit Leiden. Van Lunteren richt zijn onderzoek op de geschiedenis van de Nederlandse natuurwetenschappen tussen 1815 en 1940 en op Teylers Museum in het bijzonder, waarbij de samenwerking tussen wetenschap en maatschappij het uitgangspunt is. Binnen de leerstoel is Martin Weiss als promovendus werkzaam. Zijn promotieplaats wordt gefinancierd door Teylers Stichting. Weiss houdt zich bezig met de geschiedenis van Teylers Museum in de 19de eeuw. De ontwikkeling van Teylers Museum van een 18de-eeuws onderzoeksinstituut naar een museum zoals we dat nu kennen, plaatst hij in een internationale context. In het kader van zijn promotieonderzoek organiseerden het museum en de Universiteit Leiden in maart het symposium *Public Usage of Dutch Collections*, over de overeenkomsten en verschillen in verschillende types verzamelingen in Nederland in de 19de eeuw.

Tijdens het *Madness & Arts Festival* dat Haarlem aandeed en de bijbehorende tentoonstelling in het Prentenkabinet *The Madness of King George*, werd op 29 oktober het symposium *The Madness*

of *Satire* georganiseerd. Sprekers uit binnen- en buitenland belichtten diverse aspecten van de satire in woord en beeld in de late 18de eeuw.

Het volledige overzicht van symposia wordt vermeldt in bijlage 2.

Raadpleging van de collectie

Het museum ontvangt geregeld onderzoekers die delen van de collecties komen bestuderen. De collectie prenten en tekeningen en de handbibliotheek van de Kunstverzamelingen werd geraadpleegd door onderzoekers uit binnen- en buitenland, studenten kunstgeschiedenis, kunstenaars en andere geïnteresseerden. Dit waren 105 individuele bezoekers en 107 bezoekers in groepsverband. Hiertussen bevonden zich onder meer onderzoekers en conservatoren van Museum Boijmans Van Beuningen, de National Galleries of Scotland, het Kunsthaus Zürich en het Metropolitan Museum in New York. In groepsverband kwamen onder meer 32 studenten van de kunstacademie in Den Bosch en een groep leerlingen van het Kennemer Lyceum in Overveen. Tot de bezoekers van de studiezaal van de Kunstverzamelingen behoorden ook enkele van de kunstenaars die deelnamen aan het project *The Object Lag*, waarbij vanuit tentoonstellingsruimte Nieuwe Vide in Haarlem door hedendaagse kunstenaars werd gereflecteerd op Teylers Museum en zijn collectie. Het Papierrestauratieatelier werd bezocht door 25 personen. Hieronder waren de papierrestauratoren van de University of Lincoln, de Military Archives of Stockholm, de Fondation Beyeler in Basel en de National Gallery in Washington, evenals de managers Beveiliging van het Van Gogh Museum Amsterdam in verband met de integratie van Bedrijfshulpverlening en Collectiehulpverlening.

Bijna 30 externe personen deden onderzoek in het Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet. Dit betrof voornamelijk particulieren die fossielen en mineralen wilden determineren.

Het Fysisch Kabinet werd eveneens bezocht en geraadpleegd door een dertigtal personen. De telescopen, het goochelkabinet Van Stolk en de elektrische klok van Hipp waren enkele onderzoeksonderwerpen.

De Leeszaal van de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek werd bezocht door 45 onderzoekers. Zij onderzochten onder meer de ornithologische boeken over Spanje, de *Gardener's Dictionary* van Ph. Miller en de bezoekersboeken van het museum.

De collectie van het Numismatisch Kabinet werd geraadpleegd door 11 personen. Hun bezoek was gericht op onder andere geuzen-, gilde- en vroedschappenningen en munten van West-Friesland.

Ook dit jaar bleek uit de accountantscontrole dat de collectieadministratie en de voorwerpen zelf volledig op elkaar aansluiten.

Bijzondere aanwinsten

Sinds een aantal jaar is Teylers Museum begunstigde van de BankGiro Loterij. Dankzij deze genereuze cultuurloterij heeft het museum sinds lange tijd weer een budget voor kunstaankopen en is de kwaliteit van met name de tentoongestelde schilderijen in de Tweede Schilderijenzaal enorm verhoogd. Naast de bijdragen van de BankGiro Loterij vormen schenkingen een belangrijke bron van aanwinsten voor alle collectiegebieden.

De voortzetting van de traditie om eigentijdse tekenkunst te verzamelen is van groot belang

om het contact met hedendaagse kunstenaars te blijven onderhouden. Andere aanwinsten zijn vooral bedoeld om historische lacunes in de collectiegebieden op te vullen.

De schilderijenverzameling van Teylers Museum is in 2010 dankzij de BankGiro Loterij versterkt met een vroeg werk van Andreas Schelfhout, *Straatje in Hoei*. Dergelijke stadsgezichten zijn in het oeuvre van Schelfhout, dat hoofdzakelijk uit ijsgezichten bestaat, zeldzaam. Een fantasievolle aquarel van de 19de-eeuwse, Duits-Franse kunstenaar Charles Frédéric Soehnée werd eveneens aangekocht met steun van de BankGiro Loterij. Uit het reguliere aankoopfonds kon een fijnzinnige studie van een liggende jongen door François Boucher worden verworven. Deze figuurstudie vormt een prachtige aanvulling op de vier tekeningen van de 18de-eeuwse Franse meester die zich al in de museumverzameling bevonden.

In de afgelopen jaren groeide een hechte band tussen Teylers Museum en verzamelaar Matthijs

de Clercq, die dit jaar bekroond werd door de viering van zijn tachtigste verjaardag in het museum en de tentoonstelling *From New York with Love* in het Prentenkabinet. Bob Ling schonk ter ere van de jubilaris een tekening van Simon de Vlieger aan het museum. Matthijs de Clercq ondersteunde zelf de aankoop van de *De slapende hond*, een anonieme, vroeg-17de-eeuwse genretekening. Bovendien verwierf hij direct voor het Museum één van Gerard van Groeningens zeldzame tekeningen: *Jozua verslaat de 31 koningen van Israël*.

De verzameling hedendaagse kunst werd versterkt door een ruimhartige schenking van acht tekeningen van Raymond Pettibon, Anne-Marie Schneider en René Daniëls uit de collectie van jhr. G.E. Loudon. Galerie Rob de Vries schonk het museum een bijzondere computergestuurde tekening van Jochem van der Spek. Ter nagedachtenis aan mevrouw G.M. Pot-van Regteren Altena is met steun van mevrouw I.A. ter Braak-van Regteren Altena en de Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds de tekening *Mens Agitat*

Imme Rog, Managing Director bij de BankGiro Loterij en museumdirecteur Marjan Scharloo.

> Andreas Schelfhout (1787-1870), *De Rue St-Pierre in Huy met de Porte St. Germain*, 1824, aangekocht met steun van de BankGiro Loterij.

Diafanorama *Regenboog oogst bekijk*, gesigineerd J.B. 1714, schenking H.Chr. Kuijper.

The *Highgrove Florilegium* MMVIII. Watercolours depicting plants grown in the Garden at Highgrove, aangekocht met steun van een particulier.

Simon de Vlieger (1600-1653), *Staand paard in een landschap*, ca. 1640, schenking Bob Ling.

Raymond Pettibon (1957), *Zonder titel [Purity of line...]*, 1987, schenking jhr. G.E. Loudon.

Molem aangekocht van kunstenaar Eylem Aladogan. Met steun van de Stichting Vrienden van Teylers Museum werden tekeningen aan de collectie toegevoegd van Rosemin Hendriks, Emo Verkerk, Jan Roëde, Stan Klamer en Tjibbe Hooghiemstra.

Het Numismatisch Kabinet werd in 2010 verrijkt met diverse schenkingen en enkele aankopen. De stichting Roodenburg van Looy breidde haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met een unieke aankoop: de *schatvondst Loosdrecht 1941*. Deze rond 1500 begraven schat bestaat uit een pot met 24 gouden munten. De collectie West-Friesland werd met zes munten verrijkt door een aankoop van het museum.

Het fysisch Kabinet werd verrijkt met een diafanorama (een kijkkastje) met de naam *Regenboog oogst bekijks*. De schenking van mevrouw H. Ch. Kuijper is extra bijzonder omdat een dergelijk typisch 18de-eeuwse, Hollandse glasschildering tot nog toe ontbrak in de collectie van Teylers Museum.

De Natuurwetenschappelijke Bibliotheek kon in 2010 dankzij een bijdrage van een particulier *The Highgrove Florilegium* met botanische tekeningen van bloemen uit de tuin van de Britse kroonprins aan zijn collectie toevoegen. Het reusachtige boek is gesigineerd door Prins Charles en stond centraal op de succesvolle tentoonstelling *Vorstelijk tuinieren*.

Een volledige lijst van aanwinsten staat in bijlage 3.

Elders gepresenteerd

In 2010 werden door de afdeling Kunstverzamelingen in totaal 43 objecten in bruikleen afgestaan aan musea in binnen- en buitenland. Hierbij waren onder meer tien tekeningen van Harry Prenen die werden uitgeleend aan de tentoonstelling *Rondom Bomans* in museum De Hallen in Haarlem. Twee prenten van Jan Mathijs reisden naar het Koninklijk Paleis in Amsterdam voor de tentoonstelling over Vincenzo Scamozzi. Een schilderij van Johannes Evert Hendrik Akkeringa vertrok naar het Katwijks museum voor de overzichtstentoonstelling over deze kunstenaar. Verder van huis werden drie tekeningen van Hendrik Avercamp uitgeleend aan de National Gallery in Washington voor de tentoonstelling over Avercamp. Een Middeleeuws manuscript van Jean Poyer was te zien in het Grand Palais

in Parijs tijdens een tentoonstelling over Franse kunst rond 1500. 21 tekeningen van Michelangelo en één tekening van Danielle Ricciarelli da Volterra werden uitgeleend aan het Albertina voor de grote tentoonstelling *Michelangelo. Zeichnungen eines Genies*. In 2012 zal het Weense museum Teylers Museum zijn Rafaël-tekeningen lenen voor een grote tentoonstelling in Haarlem. Het Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet leende twee fossiele Pterodactylussen, uitgestorven vliegende reptielen, uit aan het Natuurmuseum in Rotterdam. Daarnaast gaf het kabinet verschillende objecten over Eugène Dubois in bruikleen voor de tentoonstelling *Limburg House of wonders* van de Hoofdwacht in Maastricht.

Een volledige lijst van inkomende en uitgaande bruiklenen staat in bijlage 4.

Personeel

In het kader van het 225-jarig jubileum nodigden de medewerkers van Teylers Museum in januari al hun collega's van andere musea uit voor een feestelijke avond in het museum. Maar liefst 216 cultuurliefhebbers kwamen de verjaardag van de oudste museumzaal van Nederland vieren.

Met elke medewerker wordt ieder jaar een functioneringsgesprek gehouden. In 2010 zijn deze gesprekken ook bij de winkelvrijwilligers ingevoerd. De nadruk in de gesprekken met de vaste medewerkers is gelegd op de opleidingsmogelijkheden. Opleidingen hoeven niet direct in de lijn van de functie te liggen maar kunnen ook dienstbaar zijn aan de persoonlijke ontwikkeling van de medewerker. Het belichten van de opleidingsmogelijkheden had als direct resultaat dat er meer verzoeken tot cursussen werden gedaan. Medewerkers volgden het afgelopen jaar opleidingen als Nima Sales, Facilitair Management, Leidinggeven, Coördinator Beveiliging, Digital Asset Management, Nascholing Brandbeveiliging en BHV-cursussen.

Formatie

Het totaal aantal FTE's in dienst van het museum op 31 december 2010 was 35,4 (43 personen), tegenover 36,9 (42 personen) in 2009. Daarnaast zijn er nog 3,3 FTE's (5 personen) werkzaam in het kader van diverse werkgelegenheidsregelingen, net zoveel als het jaar daarvoor. Teylers Museum prijst de grote inzet van het personeel en de vrijwilligers: in vergelijking met andere musea worden vele activiteiten door weinigen uitgevoerd.

Wanneer de grote groep vrijwilligers en rondleiders wordt meegerekend, zijn er circa 120 personen werkzaam in het museum.

Het ziekteverzuim in 2010 was 5,52% tegenover 5,99% in 2009. De hoogte van het verzuim werd bepaald door twee langdurige, niet arbeidsgebonden ziektegevallen.

Personele veranderingen

Fieke Kroon, medewerker Educatie, leidde in 2010 tijdelijk de afdeling Publiekszaken vanwege de langdurige ziekte van Marijke Naber. Tanya Groesbeek beëindigde op dezelfde afdeling haar tijdelijke functie. Madeleine Nieuwenhuis die zich eerder al als stagiaire verdienstelijk had gemaakt voor de educatieve producten van het museum, kreeg in 2010 een tijdelijk contract. Van de zeer betrokken winkelvrijwilliger Henny Eeden moest het museum helaas afscheid nemen: zij overleed op 11 maart. Louis Zuurendonk – die ruim 30 jaar voor het museum werkte als onder andere technisch medewerker – werd in 2010 hartelijk bedankt voor zijn tomeloze inzet met een groot afscheidsfeest. Vanwege het zwangerschapsverlof van Hilde Werner, kwam Linda Ijpelaar tijdelijk in dienst als office manager. Jesse Bouma kwam in 2010 het museum versterken als medewerker Technische dienst. Suppoost Ruud Beyl ging met pensioen. Eric Mulder, die als uitzendkracht al voor het museum had gewerkt, kwam in vaste dienst als medewerker Beveiliging.

Afscheidsfeest van Louis Zuurendonk in de Tuinzaal.

Bibliotheekmedewerker Cees van Nieuwenhuizen ging in 2010 met vervroegd pensioen. Marieke van Hoeken heeft hem opgevolgd. Jacob Leloux kreeg als projectmedewerker in het Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet een tijdelijk contract. De winkelploeg is versterkt door de komst van vrijwilligster Vera de Leeuw. Emma Jane van Muijden ging als vrijwilligster aan de slag bij de afdeling Kunstverzamelingen. Rob van Egmond werkte belangeloos voor de Bibliotheek van het museum.

In 2010 zijn er 6 stagiairs werkzaam geweest op verschillende afdelingen in het museum.

Ondernemingsraad

In 2010 werd er 9 keer door de OR vergaderd. Het overleg met de directie vond 5 keer plaats; eenmaal werd met de voorzitter van de Raad van Toezicht vergaderd.

Op verzoek van de OR werden de geldende regelingen voor het personeel geactualiseerd. De update van de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) vond plaats. De ontwikkelingen met betrekking tot de pensioenen, het dienstrooster van de suppoosten, het BHV-plan en de visitatie hadden de aandacht van de OR. Op initiatief van de OR werd de vergoeding voor de BHV verhoogd naar € 15,00 per maand. In september werd er vergaderd met de achterban. Daar kwamen de interne communicatie, de functioneringsomschrijvingen en de werkdruk aan de orde. Twee OR-leden namen deel aan het landelijk overleg voor de nieuwe CAO. In 2010 kreeg het personeel van het museum de gelegenheid om zich verkiesbaar te stellen als nieuw OR-lid. Er hebben zich, behalve de zittende leden, geen kandidaten gemeld.

De OR was in 2010 als volgt samengesteld:
Fieke Kroon, *voorzitter*
Frans Loerakker, *plaatsvervangend voorzitter*
Bea de Koning, *secretaris*

Financieel verslag

Verslag van de Raad van Toezicht

Het proces van de zelfevaluatie ter voorbereiding op de visitatie had dit jaar veel aandacht van de Raad van Toezicht. Zowel binnen als buiten de orde van de reguliere vergaderingen leverden de leden hun bijdragen aan de zelfevaluatie. De voltallige Raad van Toezicht was aanwezig bij het waardevolle gesprek met de visitatiecommissie op 30 november. De Raad is zeer verheugd over het bijzonder positieve oordeel van de visitatiecommissie en complimenteert de bestuurder en alle medewerkers met dit resultaat. De visitatie vormt een goed moment om halverwege het vigerende beleidsplan te kijken waar Teylers Museum nu staat. De ingeslagen koers van het museum om de Verlichting als basis te nemen voor de activiteiten en de profilering op het gebied van kunst, wetenschap en educatie, is actueel en relevant. De nominatie voor opname op de Unesco lijst van Werelderfgoed vloeit daar logisch uit voort. De Raad van Toezicht kwam drie keer in vergadering bijeen. De voorzitter had geregeld contact met de bestuurder. De jaarrekening 2009 en de begroting 2011 werden door de Raad in vergadering vastgesteld. De goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2009 is besproken door de accountant met de penningmeester in aanwezigheid van de bestuurder en het hoofd bedrijfsvoering. In de vergaderingen kwamen het financiële beleid en het personeelsbeleid regelmatig aan de orde. De voorzitter en de leden van de ondernemingsraad van het museum troffen elkaar bij het jaarlijkse gesprek.

Voorts werd het rooster van aftreden geactualiseerd en werden nog enkele verbeteringen toegevoegd aan het reglement van de Raad waarin de Code *Cultural Governance* is geïncorporeerd voor zover deze op het museum van toepassing is. In dat kader heeft de Raad het eigen functioneren, zowel onderling als ten opzichte van de directeur, geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie zijn vastgelegd en besproken. Het museum heeft voortvarend gewerkt aan de restauratie van de Ovale Zaal. Het negatieve exploitatieresultaat over 2010 is geheel terug te herleiden op dit uitzonderlijke project: uitzonderlijk qua betekenis en uitzonderlijk qua gecompliceerdheid van restauratie. Ondanks het feit dat de zaal niet voor het publiek toegankelijk was, ontving Teylers Museum toch ruim 100.000 bezoekers.

Deze positieve geluiden worden overschaduwed door de aangekondigde bezuinigingen, net nu het museum in financieel opzicht eindelijk in rustiger vaarwater was terechtgekomen. In het komende jaar zal met de directie bezien worden hoe er met deze toekomstige tegenvallers omgegaan zal worden.

De Raad van Toezicht dankt directeur en alle medewerkers van Teylers Museum voor hun bijdragen in het afgelopen jaar.

De Raad van Toezicht van de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum:

Mr. J.M. Boll, *voorzitter*

Drs. K.J. Storm, *vice-voorzitter en penningmeester*

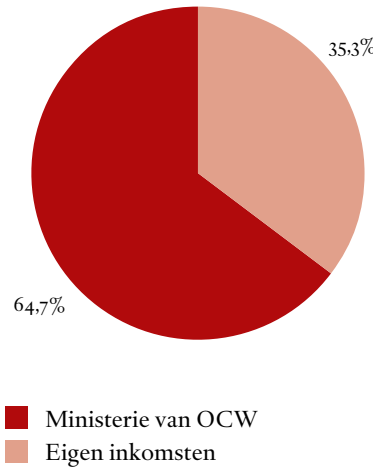
Mevr. Drs. J.R. Beets-Hehewerth

Prof. dr. R.H. Dijkgraaf

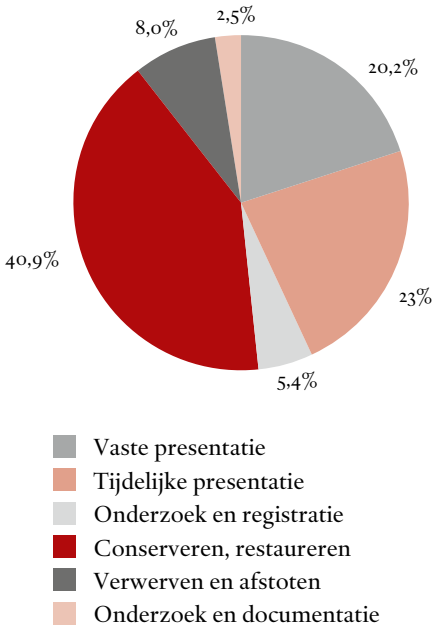
Mr. J.J. van Es

Mevr. A.M.M. Kruijff

Verhouding subsidie OCW/
eigen inkomsten 2010

Uitgave naar functie 2010

Toelichting op de jaarrekening 2010

Omdat er meer bezoekers kwamen dan verwacht, stegen in 2010 de inkomsten uit entreebewijzen en de Museumkaart sterk ten opzichte van de begroting. De inkomsten uit het verhuren van museumzalen en de verkoop in de museumwinkel stegen eveneens. Daarnaast is er een bedrag ontvangen van het Ministerie van OCW in het kader van de zogenaamde *matchingsregeling*. De restauratie van de Ovale Zaal zorgde voor een grote kostenpost. Een aantal van de aangegane verplichtingen zal in 2011 worden nagekomen.

Alleen de kosten die te maken hadden met het verwijderen van asbest waren onvoorzien. Het restauratieproject zal uiteindelijk binnen de begroting kunnen worden afgerond. Het negatieve exploitatiesaldo is geheel veroorzaakt door deze restauratie.

Winkel

De winkel van Teylers Museum, Kunst & Natuur, is een commerciële activiteit van het museum die uitsluitend kan draaien dankzij een enthousiaste en betrokken groep van ongeveer 30 vrijwilligers. De winst uit winkelverkoop bleef in 2010 nagenoeg op hetzelfde niveau als vorig jaar. De omzet per volwassen bezoeker steeg van 2,84 euro in 2009 naar 3,13 euro in 2010. De best verkochte producten waren de catalogi van de tentoonstellingen *Vorstelijk tuinieren* en *Mythen van het Atelier*. Om de winkel nog beter te laten draaien, is in 2010 een onderzoek gestart naar verbeterpunten.

De museumwinkel *Kunst & Natuur*.

Financieel overzicht

Exploitatierekening	2010	2009
baten (in €)		
Subsidies	3.182.577	3.007.109
Eigen inkomsten	1.736.187	2.133.602
	4.918.764	5.140.711
lasten (in €)		
Personeelskosten	2.037.689	1.996.172
Afschrijvingen	42.564	32.630
Huur/beveiliging	168.581	174.507
Aankopen	299.631	858.500
Overige lasten	2.533.520	1.915.561
	5.081.985	4.977.370
Baten/lasten voorgaande jaren	2.296	-
Mutatie aankoopfonds	1.244-	1.555-
Resultaat	162.169-	161.786
Balans per		
debet (in €)		
Vaste activa	4.468.866	5.046.479
Vlottende activa	222.380	227.897
Vorderingen	595.287	524.123
Liquide middelen	1.533.980	1.303.132
	6.820.513	7.101.630
credit (in €)		
Eigen Vermogen	315.179	372.425
Bestemmingsfonds OCW	8.703	113.626
Bestemmingsfonds instandhouding/restauratie	250.000	142.877
Egalisatiereserve	3.880.981	4.356.923
Aankoopfonds	79.940	80.888
Voorzieningen	680.376	571.192
Langlopende schulden	259.913	378.942
Kortlopende schulden	1.345.420	1.084.759
	6.820.513	7.101.630

Stichtingen

Teylers Stichting

De door Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) bij testament in het leven geroepen Teylers Stichting, ter ondersteuning van behoeftigen en ter aanmoediging van godsdienst, wetenschap en kunst, is eigenaar van het gebouw en de collecties van Teylers Museum. De stichting is ook verantwoordelijk voor Teylers Hofje, de twee reeds in Teylers testament genoemde genootschappen, te weten het Godgeleerd Genootschap en het Tweede Genootschap, en voor de Teyler Leerstoel aan de Universiteit Leiden. Teylers Stichting heeft sinds 1981 – het jaar waarin Teylers Museum structurele overheidssubsidie toegekend kreeg – het beheer van het museum door middel van een convenant overgedragen aan de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum.

Teylers Stichting wordt, zoals in het testament bepaald, bestuurd door een college van vijf directeuren. In 2010 hadden hierin zitting: Mevr. drs. J.R. Beets-Hehewerth, *presiderend directeur*
Mr. J.J. van Es
Mr. J.E. Trip, *penningmeester*
Mevr. R.A.M. van Voorst van Beest-Gunst, *secretaris*
Mr. C.G.A. van Wijk

Gelieerde Stichtingen

Teylers Museum Fonds

De doelstellingen van het Fonds zijn het bevorderen van het zelfstandige voortbestaan van Teylers Museum en het bevorderen van het bezoek aan Teylers Museum door een zo breed mogelijk publiek. Dit doel tracht het Fonds te bereiken door onder meer het bijeenbrengen en beheren van een kapitaal en het aanwenden van een deel van de inkomsten uit dit kapitaal ten behoeve van projecten van Teylers Museum.

Op 25 januari en 25 oktober werd een kunstbeschouwing georganiseerd in de Grote Herenkamer om de Sterrenwachtleden die Teylers Museum Fonds al meer dan 10 jaar steunen, te bedanken.

Op 5 februari werd er voor de leden van de Teyler Familie – alle besturen van de gelieerde stichtingen – een lezing door Teylers Museum Fonds georganiseerd. De heer Cees Boer, oprichter van Boer & Croon, vertelde over *Cultural Governance*.

In mei is een thematische reis georganiseerd naar Engeland voor de Sterrenwachtleden. Aan Teyler verwante musea in Engeland zoals het Sir John Soane's Museum en de Dulwich Picture Gallery, stonden op het programma. Heel bijzonder was het exclusieve bezoek aan Highgrove, de tuin van Prins Charles die ook centraal stond op de tentoonstelling *Vorstelijk tuinieren*.

Na de succesvolle gala's in 2006 en 2008 werd op vrijdag 19 november het derde Teylers Museum Gala georganiseerd. Centraal op deze bijzondere avond stond de opknapbeurt van de Eerste Schilderijenzaal, de oudste kunstzaal van Nederland. Tim Hunkin, uitvinder en artiest, verraste de gasten met de presentatie *Are you happy with your Electricity?* Carel Kraayenhof, de muzikant die prinses Máxima tot tranen toe wist te beroeren, trad op in de Ovale Zaal. Topkok Michel Lambermon verzorgde het diner. Het gala was een groot succes.

Het bestuur van Teylers Museum Fonds was als volgt samengesteld:
Mevrouw Mr. P.W.M. Borghouts-De Wolf msm, *voorzitter*
Ir. C. van Bladeren
Mevrouw Mr. A.M. Davina
Mr. J.J. van Es, namens Teylers Stichting
Mr. Th. W. van Grafhorst
Mevrouw G.A. Lindenberg-Sluis
Mr J.E. Trip, namens Teylers Stichting (t/m 5 juli)
Mr. M.J. Wesseling, *penningmeester*

Stichting Vrienden van Teylers Museum

De Stichting Vrienden van Teylers Museum ondersteunt op vele manieren de activiteiten van het museum en levert jaarlijks een bijdrage voor de uitbreiding van de eigentijdse tekenkunst. De Vrienden ondersteunen ook het kwartaalblad *Teylers Magazijn* door middel van een gegarandeerde afname. Daarnaast maakt de stichting de wekelijkse Zwaan-Kleef-Aan rondleiding mogelijk. In deze tour worden bezoekers langs de hoogtepunten van het museum gevoerd. Tot slot is de Vriendengroep betrokken bij de Teyler Reeks. Deze reeks belicht ieder jaar een deel van

de collectie doormiddel van een boekuitgave. In 2010 verscheen de publicatie *Romantiek aan het Spaarne* over de schilderijencollectie van Teylers Museum. Dankzij een extra schenking van € 50.000 door de Vrienden aan het museum kon er in het afgelopen jaar een nieuwe *audiotour* gemaakt worden.

Eind 2010 telde het bestand 1.232 Vrienden. De nieuwe Vrienden werden op 9 maart welkom geheten door het bestuur van de stichting en de directeur van het museum. Op 13 april vond de Vriendenexcursie plaats met als thema 'de geheimen van de Bollenstreek'. Het thema sloot aan bij de tentoonstelling *Vorstelijk tuinieren*. De jaarlijkse Voorjaarsdag vond op 17 april plaats. Ruim 90 Vrienden woonden deze ochtend bij. Hoogtepunt in het programma was de presentatie van de Teyler tulp die de Vrienden aan het museum hebben geschenken. Paleontoloog John de Vos gaf een lezing in het kader van de tentoonstelling *Tropisch Nederland*. Vanwege de grote belangstelling werd de Najaarsdag in 2010 voor het eerst op twee dagen gehouden. Een belangrijk punt op de agenda was het voorstel van het bestuur om een nieuwe indeling te maken voor de verschillende soorten Vriendschappen. Conservator Terry van Druten vertelde deze dagen over het atelier in Teylers Museum. Na de lezing kregen de Vrienden een blik achter de schermen van het museum.

Het bestuur van de Stichting Vrienden van Teylers Museum kwam in 2010 zeven maal bijeen. De samenstelling was eind december 2010 als volgt:
Thomas van Grafhorst, *voorzitter*
Marjolein Adriaanse, *secretaris*
Jaap Reesink, *penningmeester*
Jannet Bonset, *bestuurslid evenementen*
Marijke Naber, *bestuurslid namens het museum*, werd waargenomen door Fieke Kroon.

Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds

De stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de collecties tekeningen en prenten, munten en penningen, fossielen en mineralen, boeken voor de handbibliotheken en voor de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek. De stichting heeft in 2010 samen met mevrouw I. A. ter Braak-van Regteren Altena de tekening *Mens agit at molem* van Eyalem Aladogan aangekocht voor het museum.

Het bestuur van het Van Regteren Altena-Loman Fonds is in 2010 éénmaal bijeengekomen en was als volgt samengesteld:

Mevr. drs. F. van Regteren Altena, *voorzitter*

Mevr. drs. M. Scharloo, *penningmeester*

secretaris

Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

Stichting Roodenburg van Looy

De stichting heeft ten doel het verkrijgen, bewaren, beheren, uitbreiden en in stand houden van de muntenverzameling, schilderijenverzameling en de andere verzamelingen op het gebied van kunst, kunstnijverheid en boeken, bijeengebracht door de heer Willem Roodenburg Senior, de heer drs. Willem Roodenburg Junior en mevrouw Anna Elisabeth Roodenburg – van Looij. De stichting tracht haar doel o.a. te bereiken door haar verzamelingen onder te brengen in Teylers Museum. De overdracht van het langdurig bruikleen werd in 2009 feestelijk gevierd. In 2010 breidde de stichting haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met de aankoop van de schatvondst *Loosdrecht 1941*, een kan met 24 gouden munten.

Het bestuur was in 2010 als volgt samengesteld:

Mevr. A.E. Roodenburg - van Looij

Mr. J.E.Trip, namens Teylers Stichting

Drs. C. baron van Tuyll van Serooskerken

Stichting Fonds Matthijs de Clercq

De in 2004 opgerichte stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de tekeningencollectie. Het kapitaal van de stichting is bijeengebracht door de heer Matthijs de Clercq. Alleen de opbrengsten uit het kapitaal kunnen worden aangewend voor de collectievorming. In 2010 werden geen aankopen gedaan die gefinancierd werden door deze stichting.

Het bestuur was als volgt samengesteld:

Matthijs de Clercq,

Mevr. drs. M. Scharloo, *penningmeester*

secretaris

Dr. M.C. Plomp

Overige Stichtingen

Stichting Circusarchief Jaap Best

De doelstelling van deze stichting is het bewaren, beheren, onderhouden en in stand houden, aanvullen en uitbreiden en voor een breed publiek toegankelijk maken van de verzameling circusaffiches van Jaap Best. Deze collectie valt niet onder de primaire doelstelling van Teylers Museum. Teylers Museum ontvangt daarom een vergoeding voor opslag en beheer van de collectie.

De collectie wordt gepresenteerd op de website www.circusmuseum.nl. Met 7.359 circusposters, 7.931 circusfoto's en circa 400 prenten is de site het grootste virtuele circusmuseum ter wereld. 25.999 bezoekers keken naar 635.184 webpagina's en bleven gemiddeld ruim 6 minuten op de site. De meeste bezoekers kwamen uit de Verenigde Staten, gevolgd door Nederland, Duitsland en Brazilië. Er is ter promotie van de website een Engelstalige folder uitgegeven. De stichting participeert in het Overleg Circus Collecties Nederland (OCCN) met onder andere het Theaterinstituut Nederland, de Bijzondere collecties van de Universiteit van Amsterdam en De Piste.

Het bestuur kwam in 2010 drie keer bijeen en bestaat uit:

Mevr. H.J.M. Best-Otte, *voorzitter*

Mevr. drs. M. Scharloo

Ir. R. Ballot

B.C. Sliggers

Mr. H.J. Voogd, *penningmeester*

secretaris

Bijlagen

Bijlage 1 Tentoonstellingen

Tentoonstellingszaal

t/m 17 januari
Mauve

30 januari t/m 9 mei
Vorstelijk tuinieren. Het Florilegium van Prins Charles

22 mei t/m 29 augustus
Tropisch Nederland

vanaf 18 september
Mythen van het atelier

Prentenkabinet

t/m 17 januari
Mauve en Van Gogh

26 januari t/m 30 mei
Aan de bedelstaf

10 juni t/m 19 september
From New York with Love

Vanaf 24 september
The Madness of King George. Engelse spotprenten rond 1800

Boekenkabinet

t/m 22 februari
Darwin vertaald!

26 februari t/m 23 mei
Kruiden tegen kwalen

29 mei t/m 3 oktober
Het oude China

vanaf 8 oktober
Adieu Antillen

Penning- en Muntenvitrine

t/m 29 maart
Teylers Oudste Verzameling. Eigentijdse penningkunst uit de 18de eeuw

31 maart t/m 19 september
Identiteit op Drift. Politieke en monetaire veranderingen rond 1800.

Vanaf 21 september
Een gouden vondst. De schatvondst Loosdrecht.

Voorzaal

6 & 7 november
Foto's van Frederique Masselink-van Rijn

Bijlage 2 Lezingen en presentaties door externe personen, in samenwerking met Teylers Museum

Radio-opname van VPRO's OVT over *Teylers Museum*, gesprek met o.a. historica Dorothee Sturkenboom en Wijnand Mijnhardt, hoogleraar Vergelijkende Wetenschapsgeschiedenis, 3 januari.

Voorleesmiddag, Dieuwertje Blok, 10 januari.

Onderzoek in kunst en wetenschap, prof. dr. Vincent Icke, 10 januari.

Hoe de wereld begon, verdronk en toch verder bestond... Verhalen uit het oude Nabije Oosten over schepping, watervloed en wereldervaring in Mesoptamië, Ugarit en Israël, prof. dr. Ed Noort, Teylers Stichting, 31 januari.

Royal gardens, David Howard, 31 januari.

Cultural Governance, Cees Boer, Teylers Museum Fonds, 5 februari.

De Bocca della Verità in Rome in literatuur en beeldende kunst, prof. dr. Wim van Anrooij, Teylers Stichting, 28 februari.

Wetenschap en politiek, van wat is en wat zou moeten zijn, dr. Ronald Plasterk, winterlezing voor de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, 6 maart.

Symposium *Public Usage of Dutch Collections*, in samenwerking met de Universiteit Leiden. Met voordrachten van: Ellinoor Bergvelt (UvA),

Kunst en publiek. De Nederlandse rijksmusea voor oude en moderne kunst in Europees perspectief (1800-1896); Lieske Tibbe (RUN), *Verheffing, nut, of pret maken? Georganiseerde bezoeken van werklieden aan nijverheidstentoonstellingen in de 19de eeuw*; Pieter der Keurs (RMO), *Het verzamelen van Oudheden en Etnografica voor de Staat der Nederlanden: Theorie en praktijk in de eerste decennia van de 19de eeuw*; Hieke Huistra (UL), *Pottenkijkers. De gebruikers van het Leids anatomisch kabinet in de 19de eeuw*; Rob Visser (UL), *Een onmogelijke spagaat. Het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie en het publiek, 1820-1900*; Huib Zuidervaart (Huygens Instituut KNAW), *Natuurkundige instrumentenkabinetten: De opkomst en ondergang van een cultureel fenomeen*; Martin Weiss (UL), *Teylers Museum in de 19de eeuw: Kabinet voor liefhebbers, laboratorium voor wetenschappers, of museum voor het publiek?*, 11 maart.

Workshop botanisch tekenen, Anita Walsmit Sachs, 14 maart.

Florilegia back in vogue, Anne-Marie Evans, botanisch tekenaar, 11 april.

De tuinen van Paleis Het Loo – een vorstelijke vergissing, Romke van de Kaa, tuinier en publicist, 25 april.

Komiks from the other half: een middag voor fijnproevers, opening van de Stripdagen met presentaties van Joost Pollmann, Igor Hofbauer en Guido van Hengel, 29 april.

Koninklijke tuinen in Nederland, Carla Oldenburger, deskundige historische tuinen, 9 mei.

De menselijke maat: de aarde over tienduizend jaar, Salomon Kroonenberg, hoogleraar Geologie aan de TU Delft, 30 mei.

De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet, boekpresentatie in samenwerking met Athenaeum Boekhandel met David Mitchell en Lidewijde Paris, 5 juni.

Slurfdragers in tropisch Nederland, Dick Mol, 13 juni.

Poep onder de loep, Peter Doeswijk en Erik den Boer, 22 augustus.

Uitreiking AKO Literatuurprijs 2010, Femke Halsema, 1 oktober.

The Madness of Satire, Symposium in samenwerking met de NWO (de Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek) met dagvoorzitter prof. dr. Niek van Sas, hoogleraar geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam en voordrachten van dr. Marijke Meijer Drees, programmaleider, universitair hoofddocent Neerlandistiek, Universiteit Utrecht, *Toelichting op het door NWO gesubsidieerde onderzoeksprogramma The Power of Satire*; Timothy Clayton, independent scholar and writer, Fressingfield, Great-Britain, *The Business of Satire*; dr. Wolfgang Cillessen, conservator schilderijen en prenten, Historisch Museum Frankfurt, *De Hollandia Regenerata van David Hess: een anti-revolutionair karikatuuralbum van Europees formaat*; Ivo Nieuwenhuis, MA, promovendus, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, *Woord en beeld in De Lantaarn van Pieter van Woensel*; prof.dr. Frans Grijzenhout, hoogleraar Cultureel erfgoed, Universiteit van Amsterdam, *The Madness of King George*, inleiding op de tentoonstelling, 29 oktober.

Een atelier voor haarzelf, Hanna Klarenbeek, kunsthistorica, 31 oktober.

The Photograph in the Studio. Photography and 19th-century Artistic Practice, Rachel Esner, onderzoeker en docent aan de UvA, 14 november.

Het 19de-eeuwse atelier en het imago van de schilder, Mayken Jonkman, conservator 19de-eeuwse kunst RKD, 21 november.

Spinoza en de vrijheid – een ernstig misverstand, dr. Victor Kal, Winterlezing van Teylers Stichting, 28 november.

Interview met Redmond O’Hanlon, Alexander Reeuwijk, in samenwerking met Athenaeum Boekhandel, 11 december.

De tekeningen van Michelangelo, HOVO, diverse colleges in februari.

De levende aarde en het leven op aarde, HOVO, diverse colleges in maart.

Het ontstaan van de mens, HOVO, diverse colleges in oktober.

Bijlage 3 Aanwinsten

Kunstverzamelingen

Schilderijen

Schelfhout, Andreas (1787-1870), *Straatje in Hoei*, 1824, aangekocht met steun van de BankGiro Loterij.

Tekeningen

*Aangekocht met steun van de Stichting Vrienden.

Aladogan, Eylem (1975), *Mens agitāt molem*, 2010, aangekocht ter nagedachtenis aan mevrouw G.M. Pot-van Regteren Altena met steun van mevrouw I.A. ter Braak-van Regteren Altena en de Stichting Van Regteren Altena-Lomans Fonds.

Anoniem Nederlands, *De slapende hond*, ca.1600, aangekocht met steun van Matthijs de Clercq, New York, Stichting fonds Martens van Sevenhoven, de Kattendijke/Drucker Stichting en een anonieme schenking.

Boucher, François (1703-1770), *Liggende jongen*.

Csáky, József (1888-1971), *Musicerende man en vrouw*, 1947, schenking particulier.

Daniëls, René (1950), *Academie française*, 1982; *Scriticity*, 1982, schenking jhr. G.E. Loudon.

Grandpré Molière, Rien, *Menukaart met Hendrik van Borssum Buisman voor zijn ezel*, ca. 1920-30, schenking J. van Borssum Buisman.

Groeningen, Gerard van (ca. 1515-1599), Joshua verslaat de 31 koningen (Jozua 12:1-24), ca. 1550, schenking Matthijs de Clercq, New York.

Haan, Wim de (1913-1967), het langdurig bruikleen van 32 tekeningen en 2 schetsboeken, door de Stichting Wim de Haan in 2000 aan het museum verstrekt, is aan het museum nagelaten door mevrouw Mr. H.J.M de Haan – van der Chijs.

Hendriks, Rosemin (1968), drie zelfportretten zonder titel, 2009*.

Hooghiemstra, Tjibbe (1957), *Lake III*, 2010*.

Klamer, Stan (1951), *Zonder titel*, 2009*.

Maris, Simon (1873-1935), *Nieuwjaarswens*, 1911, schenking J. van Borssum Buisman

Pettibon, Raymond (1957), *Zonder titel [Lifedrawing model]*, 1985; *Zonder titel [We talked a lot, drank a lot]*, 1985; *Zonder titel [Purity of line...]*, 1987; *Zonder titel [She suddenly wanted to go home]*, 1990, schenking jhr. G.E. Loudon.

Roëde, Jan (1914-2007), *Zonder titel*, 1947*.

Schneider, Anne-Marie (1962), *Zonder titel [Scotsman]*, 1997, schenking jhr. G.E. Loudon, *Zonder titel [Towel]*, 1997, schenking jhr. G.E. Loudon.

Sinemus, Wim (1903-1987), *Zonder titel*, 1923*; *Zelfportret*, 1936*; *Zonder titel [Compositie]*, 1946*.

Soehnée, Charles Frédéric (1789-1878), *Landschap met fantastisch tafereel*, aangekocht met steun van de BankGiro Loterij.

Spek, Jochem van der (1973), *Zonder titel*, 2009, schenking Galerie Rob de Vries.

Terwesten, Augustinus (1649-1711), *Zittende, naakte jongen*, 1669, schenking J.G. Berkhout, Haarlem.

Verkerk, Emo (1955), *Jongensportret Joseph Roth*, 1999, aangekocht met steun van de Stichting Vrienden en de heer G. Heuff.

Vlieger, Simon de (1600-1653), *Staannd paard in een landschap*, ca. 1640, schenking Bob Ling, New York.

Grafiek
Potemont, Adolphe Theodore Jules Martial (1828-1883), *Lettre sur les elements de la gravure.*, 1864, schenking particulier.

Storm van 's-Gravesande, Carel Nicolaas (1841-1924), *Serie etsen: La Hollande 1e cahier, 1877 (7 bladen: Titelblad; Biesbosch; Haven van Dordrecht; Omgeving van Dordrecht; Weg van Weesp naar Muiden; Park van kasteel Groeneveld; Polderland-schap bij Loenen)* en *La Hollande 2e cahier, 1877 (6 bladen: Abcoude; Meer van Abcoude; Rietdijks-haven, Dordrecht; De Vecht bij de Zuiderzee; De Vecht bij Weesp; Overschie)*, schenking C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije, Rotterdam.

Numismatisch Kabinet

Brand, Eelco, vijf euro, *Max Havelaar*, eerste slag, zilver, 2010.

Claus, Eric (1936), penning, *60 jaar Economische Hogeschool en oprichting van de Erasmus Univer-siteit*, brons, 1973, schenking drs N.F. Weijer.
Dutton, Ron (1935), penning, *Huwelijk Jan Pelsdonk & Marie-Astrid Voisin*, brons, 2010, schenking drs J.E.L. Pelsdonk.

Gravestijn, Claudia, en Eja Siepman van de Berg, penning, *Per Divinum Inflatum*, brons, 2010, jaarpenning 2009 van de Vereniging voor Penningkunst.

Ibels, J., penning, *Affaire Dreyfus, de schande van generaal Mercier*, brons, zonder jaar (1899), uit de collectie van professor Hendrik Lorentz (1853-1928), schenking van mevrouw A.S. de Haas.

Madekivi, Assi (1945), penning, *FIDEM XXXI congrespenning 'Tango'*, brons, 2010.

Sandberg, Martijn, penning, *My Last Penny*, messing, 2010, jaarpenning 2010 van de Vereniging voor Penningkunst.

Tielemans, Esther en Thomas Bennen, vijf euro, *waterland*, eerste slag, zilver, 2010.

Tien munten, *halfversmolten, uit de brand van Rotterdam uit de kluis van wisselkantoor Postema*, zilver, mei 1940, schenking van de Numismatische Kring Rotterdam.

Zes munten, *West-Friesland, scheepjesschelling 1754, halve leeuwendaalder 1647, leeuwendaalder 1617, 1636 en 1654, halve rijder 1771*, zilver.

Natuurwetenschappelijke Bibliotheek

The Highgrove Florilegium MMVIII. Watercolours depicting plants grown in the Garden at Highgrove, 2 vols, London, 2008.

Darwin, C., T.C. Winkler (vert.), *Het ontstaan der soorten*, Haarlem, 1860.

Fysisch Kabinet

Stereofoto met afbeelding van Teylers Museum, Keystone View Company, 1900, schenking Antiquariaat De Vries & De Vries.

Diafanorama *Regenboog oogst bekijk'*, gesigneerd J.B. 1714, schenking mw. H.Chr. Kuijper.

Diafanorama *Interieur van de Grote Kerk Haarlem*, 18de eeuw, schenking Vrienden van de Grote Kerk te Haarlem.

Telescoop, P. & J. Dollond, circa 1820, schenking mw. E. Pelt-Jellema.

Bijlage 4 Bruiklenen

Uitgaande kortlopende bruiklenen

Nederland
Amersfoort, Museum Flehite, *Hendrik Jan Wolter* 1 pastel van Hendrik Jan Wolter.
Amsterdam, Koninklijk Paleis Amsterdam, *Vincenzo Scamozzi 1548-1616*, 2 prenten van Jan Mathijs.
Haarlem, De Hallen, *Weerzien met Bomans*, 10 tekeningen van Harry Prenen.
Hoorn, Westfries Museum, *Smakelijk eten*, 1 tekening van Adriaan van Ostade.
Katwijk, Katwijks Museum, *Johannes Evert Hendrik Akkeringa*, 1 schilderij van Johannes Evert Hendrik Akkeringa.
Leiden, Naturalis, 1 opticaakast.
IJsselstein, Stadsmuseum IJsselstein, *Fantastisch IJsselstein – Stad in de middeleeuwen*, 1 tekening van Roeland Roghman.
Zwolle, Stedelijk Museum Zwolle, *Een wereld van verschil*, 1 tekening van Cornelis Pronk.

Buitenland
Parijs, Galleries Nationales du Grand Palais, 1500: *l'art en France entre Moyen Age et Renaissance*, 1 manuscript van Jean Poyer.
Washington, National Gallery of Art, *Hendrick Avercamp (1585-1634). The Little Ice Age*, 3 tekeningen van Hendrick Avercamp.
Wenen, Albertina, *Michelangelo. Zeichnungen eines Genies*, 21 tekeningen van Michelangelo en 1 tekening van Daniele Ricciarelli da Volterra.

Ingekomen kortlopende bruiklenen

Vorstelijk tuinieren
Florence, Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze, 1 codex.
Londen, A.J. Garret ltd. met de toestemming van zijn Koninklijke hoogheid de prins van Wales, 70 aquarellen.
Wageningen, Speciale Collecties Bibliotheek Wageningen UR, 10 boeken.
Particuliere bruikleengever, 2 boeken.

Tropisch Nederland
Leiden, Nationaal Herbarium, 13 objecten, bestaande uit herbariumbladen.
Leiden, Naturalis, 33 objecten waaronder een opgezette neushoorn, een reuzenhert, panter, olifant en een hyena.
Maastricht, Natuurhistorisch Museum Maas-tricht, 1 object, J.F. Obbes, Landschap Tiglien.
Rotterdam, de heer R. Bakker, 3 objecten, reconstructies van mammoeten.
Tegelen, Keramisch Centrum Tiendschuur, 2 objecten.
Urk, de heer Post, 2 objecten, kiezen mammoet.

From New York with Love
Den Haag, Mauritshuis, 1 schilderij

Mythen van het atelier
Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum, 1 schilderij.
Amsterdam, Rijksmuseum, 7 schilderijen, 1 tekening, 9 foto's en 1 ledenpop.
Amsterdam, Stadsarchief, 7 tekeningen.
Amsterdam, Stedelijk Museum, 1 schilderij.
Amsterdam, Universiteit van Amsterdam Bijzondere Collecties, 9 boeken en gebonden tijdschriften.

Amsterdam, Van Gogh Museum, 3 schilderijen.
 Assen, Drents Museum, 1 schilderskist met benodigdheden.
 Den Bosch, Noordbrabants Museum, 1 schilderij.
 Den Haag, Gemeentemuseum, 3 schilderijen en 2 tekeningen.
 Den Haag, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, 14 foto's, 1 litho, 1 boek en 1 tijdschrift.
 Dordrecht, Dordrechts Museum, 3 schilderijen en 2 beschilderde paletten.
 Enschede, Rijksmuseum Twenthe, 1 schilderij.
 Haarlem, Stichting Jacobus van Looy, 1 schilderij.
 Kleef, Koekkoek-Haus en Museum Kurhaus
 Kleef, 1 pastel, 1 verzilverd palet en 1 gipsafgietsel.
 Leeuwarden, Fries Museum, 24 objecten uit het schildersatelier van Bisschop.
 Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal, 1 schilderij.
 Leiden, Universiteitsbibliotheek, 5 foto's.
 Londen, Royal Academy of Arts, 1 schilderij en 1 tekening.
 Nijmegen, Museum Het Valkhof, 1 beschilderd palet.
 Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, 1 schilderij.
 Utrecht, Centraal Museum, 2 schilderijen en 1 tekening.
 Utrecht, Universiteitsmuseum, 1 schilderskist, penselen, 3 varkensblaasjes, 1 ledenpop, 1 spierman, 2 gipsafgietsels en 1 pigmentwrijver.
 Diverse particuliere collecties in Nederland en één particuliere collectie in Londen, 9 schilderijen, 1 tekening en 1 schilderskastje.

Langdurige bruiklenen aan derden

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis, 3 prenten: Rembrandt, *De vlucht naar Egypte*, Jan Lievens, *Kop van een oude man*, *kop van een oriëntaalse man*.
 Den Bosch, Museum Slager, 1 schilderij: P. Slager, *Portret F. Slager*.
 Haarlem, Hollandsche Maatschappij: 1 schilderij: Geraldine Jacoba van de Sande Bakhuyzen, *Rozen*.

Langdurige bruiklenen aan Teylers Museum

Mr. J.M. Boll, 1 tekening van Avery Preesman, *Zonder titel*, 1988.
 Vereeniging Haerlem, 1 gouden penning van Elias Voet junior, 1912, inclusief bruin leren doosje.
 Instituut Collectie Nederland, 1 tekening van Jacques de Gheyn II, *Studie van een boomstronk en een plant op een muur*, 1585; 1 wandschildering van Lilly van der Stokker, *Geluk*, 2006.
 52 boeken, 6 penningen, 5 werken op papier en 23 paraferalia uit de nalatenschap van Boudewijn Büch.
 Universiteit Leiden/Geldmuseum, 83 munten en 144 penningen.
 Diverse particuliere collecties, 5 schilderijen: Charles Howard Hodges, *Portret van Anthony Luden*; Jan Adam Kruseman, *Portret van Anna Catharina Luden-Duker*; *Portret van Jacob Hendrik Luden*; August Allebé, *Portret van Johannes Luden*, (met de op dit portret afgebeelde wandelstok); Jacob Buys (toegeschreven), *Groepsportret van de familie Heshuyzen*; 1 tekening: Lukas Kilian, *Cecilia aan het orgel*.

Stichting Reinhold De Wilde, Sloten, 6 prenten:
 Nono Reinhold (1929) & Lucebert, *Bladeren. Bij een kleurets van Nono Reinhold*, 1993 en 5 prenten van Enzo Cucchi (1949), behorend tot: *Serie Immagine feroce*
 De eerder in bruikleengegeven gegeven werken van deze stichting staan vermeld in de voorgaande jaarverslagen.
 Stichting Roodenburg van Looy, munten uit de nalatenschap van de heer Roodenburg, aangevuld met diverse nieuwe aankopen, in totaal 1.326 stuks.
 J. Slikker, Voltana Wimshurst elektrische machine.
 Mevr. B.C.C. van Stolk-Tyacke, 18 historische goocheltoestellen.

Bijlage 5 Externe activiteiten en publicaties van medewerkers

Externe activiteiten

F.M. Budding
 - juryvoorzitter BAS Grafiekprijs 2010.
 T. van Druuten
 - bestuurslid Stichting Tubelight
 - lid Raad van Advies Historisch Museum Haarlem
 - lezing *Mythen van het atelier*, Castrum Peregrini, Amsterdam, 8 oktober
 - presentatie tijdens *Portrait Pavilion*, Kasteel Duivenvoorde, 23 oktober.
 R. van Gulik
 - bestuursvoorzitter van de commissie PR en Communicatie van Restauratoren Nederland

- bestuurslid van de sectie Veiligheidszorg en Facilitymanagement als vertegenwoordiger van de Nationale Projectgroep Collectie Noodplan
 - lid stuurgroep van de Nationale Projectgroep Collectie Noodplan
 - Coördinator van het Veiligheidsnetwerk Haarlem
 - lid accreditatiegroep Restauratoren Nederland (RN)
 - medeorganisator en workshopleider Collectie Hulpverleningsdag *Oefening redt kunst 2*, Teylers Museum, 14 december
 - lezing *Van millimeter tot kilometer; papierrestauratie in Teylers Museum*, alumniavond van het Vossiusgymnasium, Amsterdam, 11 december
 - dagvoorzitter bij expertmeeting *Pastels*, Rijksmuseum, Amsterdam, 18 & 19 november.

M. van Hoorn
 - Dutch Representative van de Scientific Instrument Society
 - lid Adlib gebruikersgroep
 - lid audit committee European Botanical and Horticultural Librarians Group

F. Kroon
 - vertegenwoordiger Teylers Museum in de Vereniging van Science Centra (VSC)
 - lid Werkgroep Educatief Beleid van de VSC
 - lid ENNE (Educatie Netwerk Noord-Hollandse Erfgoedinstellingen
 - lid Erfgoededucatie Haarlemse instellingen.

M. Naber
 - lid bestuur Stichting Muzenforum Bloemendaal.

J. Pelsdonk
 - onderzoeker muntvondsten, beheerder NUMIS en collectiebestanden Geldmuseum, Utrecht
 - keurmeester Edelmetaal Waarborg Nederland, Joure

- secretaris Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde
- secretaris Stichting Nederlandse Penningkabinetten
- redactielid numismatisch tijdschrift *De Beeldenaar*
- lezing *The Rediscovery of the oldest private medal collection of The Netherlands*, congres van de Fédération Internationale de la Médaille d'Art (FIDEM), Tampere, Finland, 16 t/m 19 juni
- lezing *De numismatische collectie van Teylers Museum*, najaarsvergadering van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde, 25 september.

M. Plomp

- lid keuringscommissie Tekeningendagen, georganiseerd door Origine, Haarlem
- lid Editorial Advisory Board Master Drawings,
- presentatie *Tekeningen van Philips Wouwerman*, Wouwerman-studiedag, Museum het Maurits-huis, Den Haag, 15 februari
- lezing *Aankoop en presentatiebeleid van schilderijen in Teylers Museum in de 19de eeuw*, Universiteit van Amsterdam, 11 november

M. Scharloo

- voorzitter ad interim Commissie Musea Raad voor Cultuur (tot 1 mei)
- lid Commissie bijzondere muntuitgaven van het Ministerie van Financiën
- lid Raad van Advies Nationaal Historisch Museum
- lid bestuur Stichting Museum Enschedé
- lid Toetsingscommissie Fonds Ondersteuning Science Centra (FOSC)
- lid Raad van Toezicht Stichting City Marketing Haarlem
- lid editorial board The Medal
- penningmeester ArtTable Nederland.

B.C. Sliggers

- deelname aan en presentatie in *Beagle* van de VPRO
- adviseur inrichting nieuwe Tattoo Museum Amsterdam
- columnist Archivenblad (Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland)
- spreker op *Framer framed* symposium, Wereldmuseum Rotterdam, 28 februari.

H.J. Voogd

- lid Centrum Management Groep Haarlem
- lid raad van toezicht Patronaat, Haarlem.

Publicaties

T. van Druten

- 'Een atelier in het museum', in: M. Jonkman en E. Geudeker (red.), *Mythen van het atelier. Werkplaats en schilderpraktijk van de negentiende-eeuwse Nederlandse kunstenaar*, Den Haag, Zwolle 2010: pp. 76-77.

J. Pelsdonk

- 'Une fausse contre-marque de Zierikzee, Pays-Bas. Réponse à la question 3859', in: *Numismatique et Change* 411, januari 2010: pp. 62.
- 'Schetsen uit Kunstliefde. Van der Kellen en Menger in breder verband', in: *De Beeldenaar* 3, 2010: pp. 107-110.

M. Plomp

- *From New York with Love. The Drawings Collection of Matthijs de Clercq*, Teylers Museum, Haarlem, 2010
- *Ouwerkerk, A., Romantiek aan het Spaarne. Schilderijen tot 1850 uit de collectie van Teylers Museum Haarlem*, Nieuw Amsterdam (red. M. Plomp).

Bijlage 6 Bestuur en personeel

Bestuur en directie
Mevr. drs. M. Scharloo, *directeur bestuurer*

Staf
Mevr. drs. M.Th. Naber, *hoofd Publiekszaken*
Dr. M.C. Plomp, *hoofdconservator Kunstverzamelingen*
Mr. H.J. Voogd, *hoofd Bedrijfsvoering*

Publiekszaken
Mevr. F.M. Budding, MA, *medewerker Communicatie & Marketing*
Mevr. G.F. Doorlag, *medewerker Publiekszaken*
Mevr. T.C. Groesbeek, *medewerker Publiekszaken* (t/m 30 november)
Mevr. drs. F.E. Kroon, *waarnemend Hoofd Publiekszaken, medewerker Educatie*
Mevr. M.A. Nieuwenhuis, *medewerker Educatie* (vanaf 15 november t/m 31 december)
A.E. Pelt, *medewerker Tentoonstellingen*

Kabinetten en Restauratieatelier
J. Borkent, *medewerker Bibliotheek*
T. van Druten, MA, *conservator tentoonstellingen Kunstverzamelingen*
E. Fens, *medewerker papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*
Mevr. R.E. van Gulik, *hoofd papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*
Mevr. M.M. van Hoeken, *medewerker Bibliotheek* (vanaf 12 juli)
Drs. M.A.M. van Hoorn, *conservator Fysisch Kabinet/Bibliothecaris/Archiefbeheerder*
G.J. Janse, MA, *projectleider Visitatie/Teylers Universum*
Mevr. N.E. Kersten-Pampiglione, *papierrestaurator Kunstverzamelingen*
J. Leloux, *projectmedewerker Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet* (vanaf 6 april t/m 6 mei)

Mevr. C.S. Langedijk, *medewerker collectie Kunstverzamelingen*
C. van Nieuwenhuizen, *medewerker Bibliotheek* (t/m 22 maart)
Drs. J.E.L. Pelsdonk, *conservator Numismatisch Kabinet*
B.C. Sliggers, *conservator Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet*
Dr. J. de Vos, 'scientific associate' *Paleontologisch-Mineralogisch Kabinet*
A. Vries, *papierrestaurator Kunstverzamelingen*

Bedrijfsvoering
J. Blijleven, *medewerker Digitalisering*
J. Bouma, *onderhoudsmedewerker* (vanaf 15 januari)
Mevr. M.M.A. Brandsen, *medewerker Winkel* (vanaf 1 november)
Mevr. drs. R.E. Compagner, *medewerker Personeelsadministratie en commerciële zaken*
Mevr. A.A.C.W. van Kesteren, *hoofd Financiële Administratie*
Mevr. G.W.S. de Koning-Pater, *winkelmanager*
Drs. W. Meyboom, *systeembeheerder*
P.J. Rietveld, *medewerker Financiële Administratie en commerciële zaken*
N.H. Vennik, *medewerker Technische Dienst*
Mevr. H.E. Werner, MA, *Office Manager*
Mevr. L. Ijpelaar, *waarnemend Office Manager* (vanaf 23 augustus)
M. Zegel, *fotograaf*
Ir. R.A.J.M. van Zutphen, *hoofd Gebouwen en Installaties (freelance)*
L.B. Zuurendonk, *medewerker Technische Dienst* (t/m 31 december)

Beveiliging en Facilitaire Zaken
R. Beyl, *beveiligers* (t/m 31 januari)
W. de Jong, *beveiligers*
Mevr. C.M.S. van de Kamp, *beveiligers*
E.N. van Katswaarde, *beveiligers*
L.J. Komduur, *beveiligers*
Mevr. M.A.E. Lips, *beveiligers*
F.M. Loerakker, *beveiligers*

R. Moore, *hoofd Beveiliging en Facilitaire Zaken*
E.M. Mulder, *beveiliger (vanaf 1 februari)*
Mevr. A. Planting-Haringsma, *medewerker*
huishoudelijke dienst
F.C.I. Rijkjes, *beveiliger*
Mevr. T. van Rijn, *beveiliger*
Mevr. V.E.M. Schoots, *beveiliger*
Mevr. D. Smakman, *beveiliger*
J.C.F. Veldkamp, *beveiliger*
Mevr. C. Wilderom-Huizer, *beveiliger*
R. van der Woerd, *beveiliger*

Rondleiders en museumdocent

A.J.Q. Alkemade
Mevr. E.M. van Assema
Mevr. K. ter Beek
Y.O. van Boheemen
P.M. Broekens
B.C. Caron
D. Geelen
P. van Graafeiland
P. Graaff
Mevr. L. Hemelaar-van der Boom
Mevr. B. van Heurn
Mevr. E. Hoekstra
Mevr. L. 't Hooft-van der Linden
Mevr. A. Hoogland-Snackers
Mevr. A. Kodde-van Marle
K. van der Lee
Mevr. drs. D.B. Lentz
Mevr. A. Mense
R. Middelburg
Mevr. A.M.E. Nibbering, *docent Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Oostdam, *docent Kunst & Vliegwerk*
B. Rengelink
Mevr. A. Schreuder
K. van der Vaart
Ir. B. Vernooy
Mevr. drs. A. Wilhelmus-Koning
Mevr. E.M. de Wolf
J. Zonneveld

Vrienden van Teylers Museum

Mevr. A.S.M. Fesevur, *administratie*

Oproepkrachten
Mevr. M.F. van den Berg, *digitalisering*
D.R. Böing, *Lab-begeleider (vanaf 20 december)*
Mevr. M.W. Brüggemann, *Lab-begeleider*
Mevr. J.E. Geelen, *Lab-begeleider*
Mevr. M.R.D. Groenemeijer, *Lab-begeleider*
I. Koorn, *Lab-begeleider*
Mevr. C.S. Korver, *Lab-begeleider*
S.F. van Kuik, *Lab-begeleider*
Mevr. M.E. Lamers, *Lab-begeleider*
Mevr. M.J. van Leijden, *Lab-begeleider*
(vanaf 1 september)
Mevr. M.H.M. Nederstigt, *Lab-begeleider*
(vanaf 15 oktober)
Mevr. J.J. Scholten, *Lab-begeleider*
Mevr. M. Wentink, *beveiliging*
Mevr. L.C. Wille, *Lab-begeleider*
Mevr. S.C. Ijsbrandy, *Lab-begeleider*

Vrijwilligers

Mevr. L. Ammerlaan, *winkel*
Mevr. A. Anspach, *winkel*
Mevr. drs. C.A. Arnold, *papierrestauratieatelier*
Kunstverzamelingen en archief
Mevr. P.M. van Bladeren-Viëtor, *archief*
Mevr. E. Blom, *winkel*
Mevr. I. de Boer-Kleinman, *Publiekszaken,*
Kunst & Vliegwerk
Mevr. J. Bremmers, *winkel*
P. Broekman, *winkel*
M. Bueno de Mesquita, *winkel*
Mevr. M. Drost-Driessen, *winkel*
Mevr. H.M. Dutilh-von Schmidt Seidlitz, *winkel*
Mevr. H. van Eeden, *winkel (overleden 11 maart)*
R. van Egmond, *bibliotheek (vanaf 10 juni*
t/m 13 juli)
Mevr. J. ten Elze, *winkel*
Mevr. J. Emerson, *winkel*

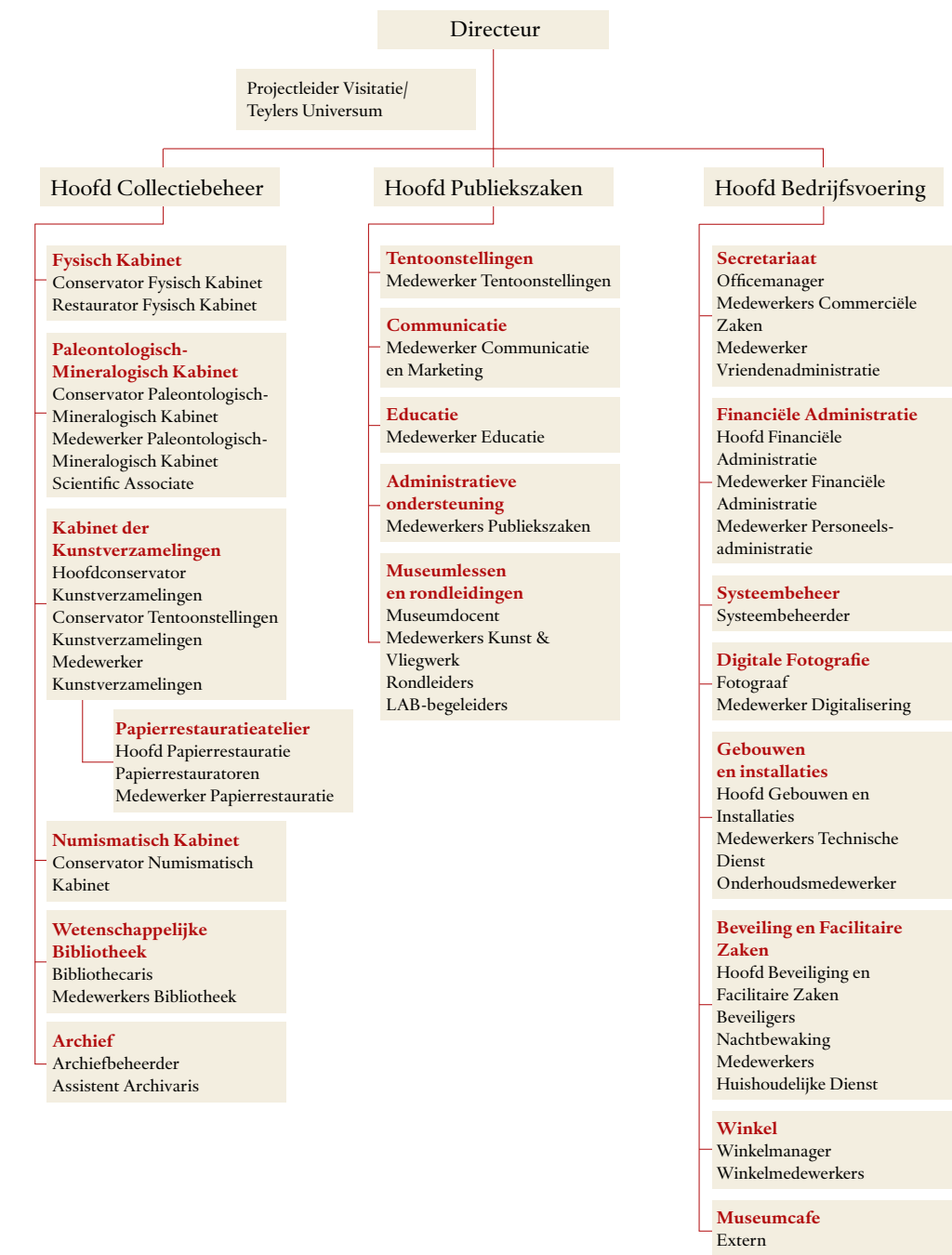
Mevr. M. Faber, *winkel*
H. Franse, *winkel en bibliotheek*
Mevr. L. Gebing, *winkel*
Mevr. A. Groen, *winkel*
W. Groeneveld, *papierrestauratieatelier*
Kunstverzamelingen
J. Hendriks, *Fysisch Kabinet*
Mevr. C. Kardol, *winkel*
Mevr. J. van Keulen, *winkel*
Mevr. B. van der Klooster, *winkel*
W. Koops, *Publiekszaken*
I.J.F. Kroon van Diest, *Publiekszaken,*
Kunst & Vliegwerk
Mevr. H. Krijnen, *Publiekszaken,*
Kunst & Vliegwerk
Mevr. E. Kuiper, *winkel*
Mevr. C. Kwand, *winkel*
Mevr. V.F. de Leeuw, *winkel*
P. Loomans, *winkel*
Mevr. H.M. de Lugt, *winkel*
Mevr. O. Magis, *winkel*
Mevr. D. Mol-Blinxma, *winkel*
Mevr. E.J.M.E. van Muijden, *Kunstverzamelingen*
(vanaf 6 mei t/m 20 juli)
Mevr. G. Negenborn, *Publiekszaken,*
Kunst & Vliegwerk
Mevr. A.A.P. Poutsma, *Publiekszaken*
en bibliotheek Kunstverzamelingen
Mevr. D.F.E. Rijkjes-Van Selm, *winkel*
H. Scheffer, *Publiekszaken*
Mevr. C. Schoonhoven-Eschbach, *bibliotheek*
Kunstverzamelingen
Mevr. L. Schornagel, *winkel*
Mevr. L. Schumm-Tensen, *winkel*
Mevr. E. Schütt, *winkel*
Mevr. J. Stemp, *winkel*
T. Voet, *winkel*
Mevr. L. Willems, *Publiekszaken*

Stagiaires

Mevr. S.M. Blokland, *Publiekszaken*
(vanaf 2 december)
Mevr. C.J.M.H. de Boer, *Beveiliging*
(vanaf 1 maart t/m 30 juni)
Mevr. I. Demir, *Beveiliging (t/m 17 januari)*
Mevr. F.D. de Loos, *Kunstverzamelingen*
(vanaf 20 september)
Mevr. M.A. Nieuwenhuis, *Publiekszaken*
(vanaf 4 maart t/m 4 november)
E. Ustaoglu, *Beveiliging (vanaf 1 maart*
t/m 1 september)

Bijlage 7

Organogram van Teylers Museum 2010

Colofon

Samenstelling en redactie

Froukje Budding, Teylers Museum

Ontwerp

Studio Berry Slok, Amsterdam

Fotografie

Kees Hageman

Martijn Zegel, Teylers Museum

Overige foto's

Roy Beusker, Anja Corbijn, Gerda Doorlag,
Han Franse, Tanya Groesbeek, Robien Gulik,
J.C. van Herk, Frederique Masselink - van Rijn,
Herman Voogd.

Cover voorzijde

Andreas Schelfhout (1787-1870), *De Rue St-Pierre
in Huy met de Porte St. Germain*, 1824, aangekocht
met steun van de BankGiro Loterij.

Cover achterzijde

Mieko Ishikawa (1950), *Winterjasmijn* (detail),
2007, Aquarel uit deel 2 van het Highgrove
Florilegium, Copyright A.G. Carrick Limited 2008

Druk

StyleMathôt, Haarlem

Deze publicatie kwam mede tot stand
dankzij drukkerij StyleMathôt.

Van werken van beeldende kunstenaars
aangesloten bij een CISAC-organisatie,
zijn de publicatierechten geregeld met
Beeldrecht te Amsterdam,
© 2011 c/o Beeldrecht, Amsterdam.

© copyright 2011 Teylers Museum, Haarlem

